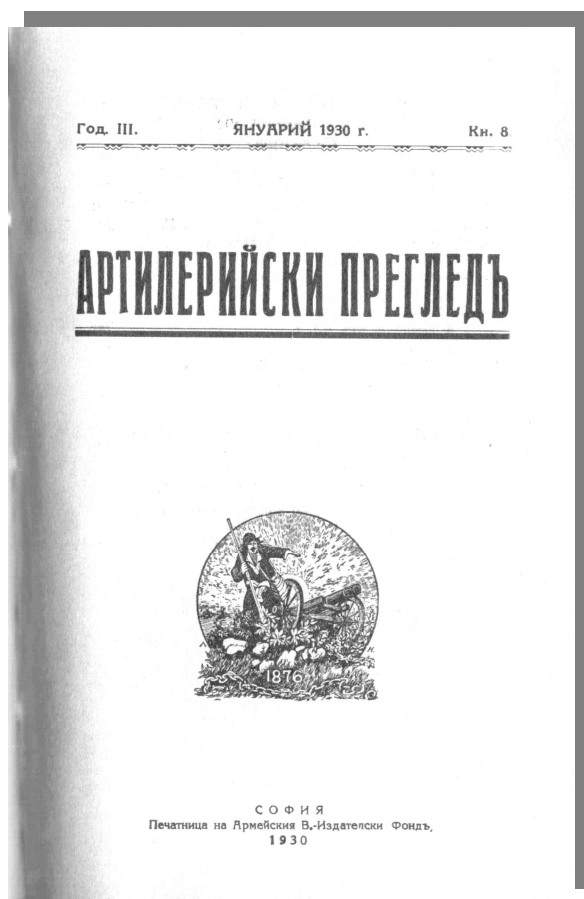

АРТИЛЕРИЙСІ ПРЕГЛЕД

АРТИЛЕРИЙСКИ ПРЕГЛЕД

СЪДЪРЖАНИЕ

<i>Редакционна бележка</i>	4
СТРОИТЕЛИ НА БЪЛГАРСКАТА АРТИЛЕРИЯ	6
ИСТОРИЯ НА БЪЛГАРСКАТА АРТИЛЕРИЯ	16
<i>Ракетните войски на България</i>	16
ПРОБЛЕМИ НА ОБУЧЕНИЕТО И ВЪЗПИТАНИЕТО	29
<i>Традиции, състояние и тенденции в обучението на артилерийските кадри</i>	29
АРТИЛЕРИЙСКО РАЗУЗНАВАНЕ	39
<i>Компютърното зрение на артилерийския наблюдател</i>	39
ПРЕГЛЕД НА ЧУЖДЕСТРАННИЯ ПЕЧАТ	47
<i>Състояние на полевата артилерия на Съединените американски щати през 2006 година</i>	47
<i>Артилерията на новия век</i>	60
КРИТИКА И БИБЛИОГРАФИЯ	64
<i>Рецензия за книгата "Ракетните войски на България"</i>	64

CONTENTS

<i>Editorial note</i>	4
FOUNDERS OF THE BULGARIAN ARTILLERY	6
HISTORY OF THE BULGARIAN ARTILLERY	16
<i>Lieutenant-General, reservist Dimitar Todorov – Army Tactical Missile in Bulgaria</i>	16
PROBLEMS OF TRAINING AND EDUCATION	29
<i>Col. PhD Nelko Nenov – Traditions, State and Tendencies in the Artillery Personnel Education</i>	29
RECONNAISSANCE, SURVEILLANCE, TARGETING AND ACQUISITION	39
<i>Col. PhD Hristo Lalev, Computer Sight of the Forward Observer</i>	39
FOREIGN PRESS REVIEW	47

<i>Major-General David Ralston – State of the US Field Artillery in 2006</i>	47
<i>The Artillery of the New Era./ Interview with Lieutenant-General Vladimir Zaritski</i>	60
REVIEW AND BIBLIOGRAPHY	64
<i>Reservist Col. PhD Stoyan I. Stoyanov, Gen. Dimitar Todorov – Army Tactical Missile In Bulgaria</i>	64

РЕДАКЦИОННА БЕЛЕЖКА

Първият брой на възстановеното списание „Артилерийски преглед” вече е факт. Възстановяването на списанието се извърши с нарочна заповед на началника на факултет „Артилерия, ПВО и КИС” в Шумен. Редакционната колегия благодари на всички, които пожелаха успех на списанието, както и на всички, които представиха конкретни препоръки по неговата бъдеща редакционна политика.

В рубриката „Строители на българската артилерия” продължаваме нашата поредица с биографични данни за началниците (командващите и инспекторите) на българската артилерия от 1944 г. до наши дни.

На 25 април т.г. в Централния военен клуб в София беше представена официално книгата на ген.-лейт. о.з. Димитър Желев Тодоров за историята на българските ракетни войски. Освен официалната рецензия на този труд редакцията на списанието започва публикуване на откъси от това значимо творение - „Ракетните войски на България”. Книгата е факт, след като беше чакана много години. Тя представя мнението на автора, като проследява развитието на българските ракетни войски от тяхното създаване през 1961 г. до 2002 г., когато с Решение на Народното събрание се снемат от въоръжение ракетните комплекси 8К14, 9К52 и 9К714.

По случай Празника на Българската артилерия 11 март във Факултет „Артилерия, ПВО и КИС” в гр. Шумен се проведе традиционната Артилерийска научна конференция, тази година на тема „Проблеми на обучението и възпитанието на артилерийски специалисти в съвременни условия”. В настоящия брой публикуваме изнесения по време на конференцията основен доклад. Важно място в него намират традициите и състоянието, като на тази основа се опитваме да очертаем тенденциите в обучението на артилерийските кадри.

Артилерийската наука рядко извършва резки скокове напред, но в последните няколко десетилетия станахме свидетели определено на един такъв скок, предизвикан от появата на нови усъвършенствани технологии, позволяващи изработване на артилерийски системи с голяма далекострелност и ново поколение високоточни боеприпаси. Важно място тук заемат и новите системи за артилерийско разузнаване, автоматизирани системи за командване и управление и системите за глобална навигация.

Естествено е най-голям интерес да представляват постиженията в тази област на двете суперсили във военната сфера - САЩ и Русия. Представяме ви актуалните мнения на командващите артилерията на тези страни по основните въпроси, касаещи артилерията. Технологиите

продължават да се развиват много бързо. Те стигнаха изключително далеч. Има ли граница, до която ще се ограничи тяхното прилагане в сферата на артилерията? Това ще покаже бъдещето.

А
П

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ:

полк. инж. проф. д-р Андрей Ив. Андреев,
полк. инж. доц. д-р Николай Й. Досев,
полк. инж. доц. д-р Нелко П. Ненов – отговорен редактор

Редактори: Светлана Зотова, Цветанка Колева

Преводачи: Пепа Данкова - Богданова, Виктор Велич-ков,

Лидия Бербенкова, Венетка Ночева

Графичен дизайн: Христо Христов

ISSN 1314-0388

Адрес на редакцията:

9700 Шумен, ул. “Карел Шкорпил” № 1

Факултет „Артилерия, ПВО и КИС”

Тел. (054) 801040

E-mail: artilerijski_pregled@yahoo.com

Отпечатано в Издателски комплекс
НБУ „В. Левски” – гр. В. Търново

СТРОИТЕЛИ НА БЪЛГАРСКАТА АРТИЛЕРИЯ

„Силната личност неизбежно има качества, които във всекидневния живот предизвикват недоволство и неразбиране.“

De Тол

Спорна, трудна, противоречива и нееднозначна е историята на страната ни след 1944 г. В още по-голяма степен това се отнася за ракетните войски и артилерията на Българската армия. Безспорно е едно - в този период нашият род войска бележи значителен ръст както по отношение на нивото на подготовка, така и по отношение на новата артилерийска материала част. Раждат се ракетните ни войски. Ракетните войски и артилерията се превръщат в най-мощния в огнево отношение фактор за военната ни сигурност. Българинът, който винаги се е отнасял с чувство на дълбоко уважение и гордост към своята артилерия, започва да я нарича "бог на войната".

Върху развитието на българската артилерия през този период оказват решително влияние коренните изменения, настъпили във въоръжението и в схващанията за водене на въоръжената борба в армиите на двата военни блока – Варшавския договор и НАТО.

Продължаваме поредицата, свързана с биографичните данни на командващите българските ракети войски и артилерия от 1944 г. до наши дни.

Генерал-полковник Иван Михайлов **Командир на артилерията от 1947 г. до 1950 г.**

Роден в гр. Монтана в семейство на свещеник. Завършва ШЗО през 1917 г. Участва в Септемврийското въстание 1923 г. След неговото потушаване емигрира в Югославия, а през 1925 г. - в Съветския съюз. През декември 1925 г. постъпва в Артилерийския факултет на Военнотехническата академия „Дзержински“, който завършва през 1930 г. със специалност „Балистика“. От 1931 г. до 1939 г. служи в системата на Главното артилерийско управление на Червената армия, включително и във военната приемка на Сталинградс-

кия артилерийски завод. През август 1945 г. се завръща в България като полковник от Съветската армия. Назначен е за началник на отдел в Министерството на войната. Със заповед № 13 от 3 февруари 1947 г. на Председателството на републиката е назначен за командир на артилерията, която командва до началото на 1950 г., когато е назначен за заместник-министър на отбраната. В продължение на 4 години е министър на народната отбрана – от 09.06.1958 г. до 17.03.1962 г.

През 1971 г. е назначен за член на Държавния съвет на НРБ. Член е на ЦК на БКП и на Политбюро.

По време на неговото командване се създава Артилерийското училище в България.

Генерал-майор Ангел Стоянов Ангелов
Командир на артилерията в Министерството на
народната отбрана от 1950 г. до 1953 г.

Шой е един от първите командири на полкове, новоназначени през 1947 г.

През 1949 г. учи във Висшата офицерска артилерийска школа (ВОАШ) в Ленинград (Санкт Петербург). След завръщането си в България през януари 1950 г. е назначен за командир на артилерията в Министерството на народната отбрана. Същата година е произведен в звание генерал-майор – вторият генерал от артилерията след 1944 г.

От 1951 г. е и началник на Висшата офицерска артилерийска школа в България, която е създадена през ноември 1949 г.

Генерал-майор Иван Стойнов Стефанов
Командващ артилерията в Министерството
на народната отбрана от 1953 г. до 1959 г.

Запасен офицер от царската армия, бивш партизанин. По време на Втората световна война е помощник-командир на 1-ви армейски артилерийски полк със звание майор.

Учи в Артилерийската академия в Москва от 1945 г. до 1949 г. След завършването ѝ е назначен в Командването на артилерията в Министерството на народната отбрана.

През 1953 г. е назначен за командващ артилерията. През 1954 г. му е присвоено звание генерал-майор. През същата година под негово ръководств

во се провежда най-мощното тактическо учение с бойни артилерийски стрелби след 1944 г.

Почива през 1976 г.

Полковник Мицо Иванов Гетовски
Командващ артилерията от 1959 г. до 1961 г.

Роден е на 8 август 1924 г. в с. Борован, Врачанско. Завършва гимназия в Бяла Слатина. Става член на РМС и партизанин. От 1944 г., още ненавършил 20 години, заминава за фронта. След войната постъпва в Народното военно училище. Съвсем скоро, през октомври 1947 г. е изпратен да учи в Артилерийска академия „Дзержински“ в Москва.

Следват десет години служба в Министерството на народната отбрана. През 1959 г. е издигнат за командващ артилерията на Българската народна армия.

От 1960 г. до 1961 г. учи в Генералщабна академия в Ленинград (Санкт Петербург). През периода 28 март 1961 г. до 30 септември 1961 г. оглавява първия курс във Висшата офицерска артилерийска школа (ВОАШ) и Висшите централни офицерски артилерийски курсове (ВЦОАК) към Артилерийската академия в Ленинград, където усвоява новата ракетна техника.

През 1962 г. му е присвоено звание генерал-майор. Умира през 1963 г. на 38 години. Остава в историята като най-младия български генерал от артилерията. Романтична и обаятелна фигура, пише стихове, ползва се с изключително доверие и признателност от всички артилеристи в периода, през който е командващ.

Генерал-лейтенант Димитър Желев Подоров
Командващ ракетни войски и артилерия в БНЛ
от 1962 г. до 1978 г.

Роден е на 8 ноември 1921 г. в Стара Загора. От септември 1941 г. е войник в Стара Загора. Арестуван е за антифашистка дейност и осъден на 15 години затвор. От 29 ноември 1944 г. е доброволец за втората фаза на участие на Българската армия във Втората световна война. По време на войната е помощник-командир на 1-во артилерийско отделение от 8-и дивизионен артилерийски полк с чин капитан. След войната е командир на

гаубичен артилерийски полк, после - началник на отдел „Бойна подготовка“ в командването на артилерията, началник на артилерията във 2-ра мотострелкова дивизия, началник на щаба на артилерията в 3-та армия в Сливен. По-късно е слушател във Военнотехническата академия, във Военната академия „Георги С. Раковски“ и Военната академия „Ворошилов“ през 1961 г.

От края на 1960 г. полковник Подоров в началник на щаба на командването на артилерията.

От 1962 г. е временно изпълняващ длъжността командващ на артилерията. Питуляр командващ става на 20 април 1963 г. Командващ на Ракетните войски и артилерията в Българската народна армия е от 19 октомври 1964 г. до 1978 г.

Завършва службата си през 1987 г. като главен инспектор на Ракетните войски и артилерията в Министерството на народната отбрана.

През 1965 г. е произведен в чин генерал-майор, а през 1974 г. в генерал-лейтенант.

„Благодарен съм и съм щастлив, че и аз съм един от многото наши артилеристи, на които се падна да бъдем активни участници в строителството на Българската артилерия в периода 1944–1987 г.“

Ген. -лейт. о.з. Д. Подоров

Генерал-лейтенант Добри Александров Караджов

Командващ Ракетните войски и артилерията от 1978 г. до 1990 г.

Роден е на 29.01.1925 г. в с. Мирково, Софийско. На 18 години е партизанин в бригада „Чавдар“.

От есента на 1945 г. до есента на 1946 г. завършва едногодишен курс на Военното училище. Служи в Девин, София, Стара Загора, Нова Загора, Сливен, Хасково и Самоков. Преминва през длъжностите командир на батарея, командир на дивизион, През 1951 г. завършва курс за командири на полкове, след което е назначен в новосформирания артилерийски полк в Сливен. От 1951 г. до 1956 г. учи в Артилерийската академия „Дзержински“ в Москва, преместена в Ленинград (Санкт Петербург) през 1956 г.

След завръщането си в България е началник

А
П

на отдел „Бойна подготовка на артилерията“. През 1961 г. е изпратен на 6-месечен курс в СССР за изучаване на ракетна техника. След завръщането си става първият командир на първата българска ракетна бригада в Самоков. През есента на 1965 г. заминава за Академията на Генералния щаб „Ворошилов“ в Москва. При завръщането си в България през 1967 г. става командващ на ракетните войски и артилерията на 2-ра армия в Пловдив. През 1973 г. вече е заместник-командващ Ракетните войски и артилерията в Министерството на народната отбрана и е произведен в звание генерал-майор. От 1978 г. е командващ Ракетните войски и артилерията в Сухопътните войски на Българската народна армия. Същата година е повишен в звание генерал-лейтенант. По време на неговото командване се създава най-крупното артилерийско съединение в българската военна история – артилерийската дивизия в Шумен.

Завършва службата си в армията на 30 март 1991 г. Почива през 2006 г.

Генерал-майор Ангел Ненков Марин
Командващ Ракетни войски и артилерия на Сухопътни войски
в Българската армия от 1990 г. до 1998 г.

Роден е на 8 януари 1942 г. в гр. Батак. През 1960 г. завършва гимназия в гр. Девин.

От 1960 г. до 1965 г. преминава петгодишен курс на обучение във Висшето военно артилерийско училище – гр. Шумен, специалност „Земна артилерия“ и придобива висше гражданско образование с квалификация „Инженер по радиоелектронна техника“. Започва офицерската си служба с първо офицерско звание „лейтенант-инженер“. От 1965 г. до 1974 г. е на различни длъжности в Ракетни войски – началник на разчет, командир на стартови взвод и командир на стартова батарея.

От 1974 г. до 1978 г. е на обучение във Военната артилерийска академия в Санкт Петербург (Ленинград). Завършва със златен медал специалността „Командно-щабна оперативно-тактическа РВ и А“ и получава висше военно образование. От 1978 г. до 1980 г. е командир на отделен ракетен дивизион – гр. Стара Загора. От 1980 г. до 1982 г. е командир на артилерийски полк в гр. Стара Загора. От 1982 г. до 1987 г. е началник на Ракетни войски и артилерия на II дивизия – гр. Стара Загора. От 1987 г. до 1990 г. е командващ ракетни войски и артилерия на III армия –

гр. Сливен. От 1990 г. до 1998 г. е командващ Ракетни войски и артилерия на Сухопътни войски в Българската армия. През 1991 г. му е присвоено званието генерал-майор. През 1998 г. е уволнен поради несъгласие с начина на провеждане на реформата в Българската армия.

Автор е на книгата „Последната война“. На изборите през ноември 2001 г. е избран за вицепрезидент на Република България. На 19.01.2007 г. встъпи в длъжност отново, след като бе преизбран на този пост.

Генерал-майор Вълчо Статев Фотев
Началник на управление „Ракетни войски и артилерия“
от 1998 г. до 2001 г.

Роден е през 1943 г. в гр. Поморие.

Завършва петгодишен курс на Висшето военно артилерийско училище в гр. Шумен с гражданска специалност „Радиоелектронна техника“. Следва Военна академия в Санкт Петербург и Военна академия на Генералния щаб в Москва.

След завършване на артилерийското училище в Шумен е назначен за командир на взвод в артилерийско техническо съединение. От 1972 г. до 1975 г. е преподавател в катедра „Артилерийска стрелба и управление на огъня“ във ВНАУ.

След завършване на Военната академия в Санкт Петербург през 1978 г. е началник на артилерията на танкова бригада. От 1981 г. е назначен за заместник-началник на отдел в щаба на РВ и А в управлението на 2-ра армия в Пловдив. През периода 1982–1988 г. е последователно старши помощник-началник на отдел „Планиране“ в Оперативно управление и заместник-началник на Оперативен отдел в управление „РВ и А“ на Командването на Сухопътни войски. От 1991 г. до 1992 г. е главен инспектор по РВ и А в Инспектората на Министерството на отбраната. От 1992 г. до

А
П

1995 г. е началник на отдел „Ракетни войски и артилерия“ на Генералния щаб, който отначало е в състава на управление „Бойна подготовка“, а от 1993 г. е самостоятелен. През 1996 г. е първи заместник-началник на Оперативно управление в ГЩ. През периода 1996–1998 г. е началник на управление „Личен състав“ в Главния щаб на Сухопътни войски. От май 1998 г. до март 2001 г. е началник на управление „Ракетни войски и артилерия“ в Главния щаб на Сухопътни войски.

Има следдипломна квалификация по икономика и сигурност на отбраната в УНСС. Преминал е курс в Европейския център по отбрана на НАТО в Гармиш Партенкирхен в Германия и в училището на НАТО в Оберамергау.

От 1998 г. е повишен в звание генерал-майор. Генерал-майор Вълчо Фотев е последният генерал от артилерията - началник на последното управление „Ракетни войски и артилерия“ в Командването на Сухопътните войски.

Като офицер от резерва ген.-майор Фотев развива активна обществена дейност.

Полковник Асен Стоянов Джоков
Началник на отдел „Ракетни войски и артилерия“
в Сухопътни войски през периода 2001–2002 г.

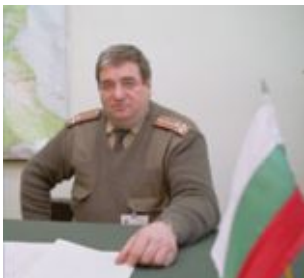
Полк. Асен Джоков е роден на 16 ноември 1949 г. в с. Горочевци, Пернишка област.

През 1971 г. завършва ВНАУ „Г. Димитров“ в Шумен команден профил по специалност „Артилерийски технически части“. През 1990 г. завършва Военна академия „Г. С. Раковски“ специалност командно-щабна оперативно-тактическа „Ракетни войски и артилерия“, а през 1998 г. и Генералщабния факултет на академията.

Службата си започва в 66-а ракетна бригада в Ямбол като командир на взвод. Впоследствие преминава през всички командни длъжности до командир на бригада. След завършване на Генералщабния факултет на академията е назначен за командир на 76-а ракетна бригада в с. Пелиш.

От 01.10.2000 г. е на длъжност началник на отдел „Подготовка и използване на Ракетни войски и артилерия“ в Главния щаб на Сухопътните войски. Остава на тази длъжност до преминаването си в резерва на 30.06.2002 г.

Полковник Янко Христов Янчев
Началник на отдел „Подготовка и използване на ракетните войски
и артилерията” в Главния щаб на Сухопътни войски
от юли 2002 г. до 2003 г.

Полковник Янко Христов Янчев е роден на 1 януари 1951 г. в село Мамарчево, Ямболско.

Завършва Висшето военно артилерийско училище в Шумен през 1974 г. и Военната академия през 1986 г.

Първа офицерска командирска длъжност получава в Елхово, в 12-и мотострелков полк, където преминава през всички длъжности от командир на взвод до командир на самоходен артилерийски дивизион.

Бил е заместник-командир и командир на артилерийски полк, след което и началник на артилерията на 7-а ямболска мотострелкова дивизия.

От юли 2002 г. е началник на отдел „Подготовка и използване на Ракетните войски и артилерията” в управление „Подготовка и използване на войските” в Главния щаб на Сухопътните войски.

Полковник Валери Енчев Почилов
Началник на отдел „Подготовка и използване на ракетните войски
и артилерията” в Главния щаб на Сухопътни войски от 2003 г. до 2006 г.

Роден е на 25.11.1956 г. в село Загражден, Плевенска област. Завършва Висшето военно артилерийско училище в гр. Шумен през 1978 г. През 1986 г. завършва Военна академия „Г. Раковски”, а през 2003 г. и нейния генералщабен курс. Преминал е през длъжности от командир взвод, батарея и

артилерийски дивизион до началник-щаб на полк и на Артилерийската бригада в Асеновград.

От 2003 г. до 2006 г. е началник на отдел „Подготовка и използване на Ракетните войски и артилерията“. В момента е началник на направление „Огнева поддръжка“ в управление „Операции“ в Генералния щаб на Българската армия.

Полковник Иван Иванов

Началник на направление „Подготовка на артилерийските подразделения“ в Щаба на Сухопътните войски от 2006 г. до настоящия момент

Полковник Иван Иванов е роден през 1956 г. в Перник. Като наборен военнослужещ е преминал през Школа за запасни офицери „Христо Ботев“ в Плевен, служил е като старшина-школник там.

През 1981 г. завършва Висшето военно артилерийско училище в Шумен със специалност „Артилерийско инструментално разузнаване“, после и Военната академия.

Бил е командир на взвод, на батарея, началник на щаб и командир на армейски разузнавателен артилерийски дивизион. От 1994 г. преминава на щабна служба в управление „Ракетни войски и Артилерия“ на Командването на Сухопътните войски - помощник-началник, началник на отделение, старши помощник в отдели „Използване на ракетните войски и артилерията“ и „Бойна подготовка“. От 2002 г. оглавява отдел „Военнотопографски“ в Главния щаб на Сухопътните войски, а от 1 юни 2006 г. е началник на направление „Подготовка на артилерийските подразделения“.

Бригаден генерал Ангел Главев

Роден е на 2 юни 1953 г. в с. Рельово, Самоковско.

През 1972 г. постъпва във Висшето народно военно артилерийско училище в Шумен, специалност „Земна артилерия“. След като преминава четиригодишен курс на обучение, започва службата си като командир на взвод в 46-а армейска артилерийска техническа бригада в Самоков. През 1979 г. участва като командир на взвод за управление в първия си боен пуск в Казахстан. През 1982 г. вече е командир на стартова батарея. През периода 1985–1987 г. учи във Военна академия „Г. С. Раков-

ски" в София. След това се завръща в Самоков като началник на щаба на ракетен дивизион, а от следващата 1988 г. е командир на ракетен дивизион. От 1990 г. е началник на оперативно отделение на Ракетната бригада. От 1992 г. до 1998 г. е началник на щаба на бригадата. След разформироването на 46-а ракетна бригада в Самоков през 1988 г. полк. Главев е назначен за командир на Корпусната артилерийска бригада в Самоков.

През 1999-2000 г. е слушател в Генералщабния факултет на Военната академия. След завършване на обучението за кратък период е командир на 76-а ракетна бригада в с. Пелиш. От 14 юни 2000 г. е командир на 4-та артилерийска бригада в Асеновград. Най-старшият военнослужещ от артилерията, заемащ артилерийска длъжност към настоящия момент.

Генерал-майор Ангел Златилов

Роден в гр. Асеновград.

Завършва ВНАУ в Шумен, Военна академия "Г. С. Раковски" в София и Факултет „Национална сигурност и отбрана“. Учи в Кралския колеж по отбраната на Холандия.

Започва службата си в Асеновград като командир на взвод и командир на батарея 130-мм оръдия, началник на разузнаването на полка. След завършване на военната академия служи в артилерийския полк в Кърджали и впоследствие отново в Асеновград. По-късно преминава през Командването на Сухопътните войски, Генералния щаб, Генералщабния факултет на ВА, заместник-началник-щаб на 1-ви армейски корпус. Командир е на 4-та артилерийска бригада в Асеновград през периода 2000–2002 г. Началник е на Националния военен университет „Васил Левски“ от 2002 г. до 2004 г. От 2004 г. до 2006 г. е старши национален военен представител във Военния комитет на НАТО в Брюксел. От 2006 г. е командир на Съвместното оперативно командване (СОК). Към момента е кадрови офицер артилерист с най-високо военно звание.

ИСТОРИЯ НА БЪЛГАРСКАТА АРТИЛЕРИЯ

РАКЕТНИТЕ ВОЙСКИ НА БЪЛГАРИЯ*

Генерал-лейтенант о.з. Димитър Тодоров

Кратък е пътят, който изминаха в своето развитие Ракетните войски (РВ) с оперативно-тактическо и тактическо назначение в състава на Българската армия (БА). Назад останаха повече от 40 години, изпълнени с творческото търсене и самоутвърждаване на офицери и сержанти - артилеристи и ракетчици от Командването на Ракетните войски и артилерията (РВ и А), Управление „Ракетно-артилерийско въоръжение и радиолокационна техника” (УРАВ и РЛТ) към Министерство на отбраната, Командване на сухопътните войски (КСВ), от щабовете на РВ и А в армиите и съединенията, особено от армейските ракетни бригади (АРБр), отделните ракетни дивизии (ОРДн) и подвижните ракетно-технически бази (ПРТБ), Централната ракетнотехническа база (ЦРТБ), отделния ракетен парков дивизион (ОРПДн). Каквито и сложни задачи да са поставяни пред РВ, кадровият офицерски и сержантски състав се е заемал с тяхното решение.

В момента в българската военна история няма публикации и разработки, засягащи отделни периоди, събития и направления при създаването, организационното изграждане, развитието, подготовката и бойното използване на Ракетните войски (РВ), оперативно-тактически (ОТР) и тактически ракети (ТР) в тактическите и особено в оперативните звена на БНА. Вероятно това се дължи на специалния режим, прилаган спрямо тях.

С написаното авторът си постави задачата да изследва и да разкрие, колкото е възможно по-обективно, основните събития и направления от строителството на Ракетните войски в Българската народна армия за периода 1961-2000 г.

При разработването на монографията съществуваша редица трудности от документално естество. Невъзможност за достъп до секретните и строго секретните архивни материали на МО и ГЩ, касаещи създаването на РВ, организацията на бойната подготовка и бойното използване в тактическите и особено в оперативните звена на БНА.

* Из книгата „Ракетните войски на България” с автор ген.-лейт. о.з. Димитър Тодоров, „ЕЪР ГРУП 2000”, София, 2007.

Вследствие бързото разформироване на някои от ракетните бригади АРБр, отделни ракетни дивизиони ОРДн и подвижни ракетнотехнически бази ПРТБ съответните командвания не са съставили исторически справки, а архивите не са обработени в Централния военен архив (ЦВА) (сега прехвърлен към Главно управление на архивите при Министерския съвет). Това възпрепятства ползването им днес. Освен това съществуват много забрани и ограничения за РВ, попадащи в изискванията на Закона за класифицираната информация.

Основа на тази разработка са опитът, личните спомени по някои от разглежданите въпроси, срещите и разговорите с редица генерали и офицери - строители на БНА и на РВ, особено служилите в различните звена на РВ и А, УРАВ и РЛТ- МНО и КСВ и специално в АРБр, ОРДн и ПРТБ, ЦРТБ (ОРПДн).

За жалост човешката памет, дори и най-добрата, не винаги е в състояние за възпроизведе с абсолютна точност всички събития.

Основен акцент в монографията е създаването на тактическите и особено на оперативните звена от РВ и А в БНА, на бойното използване на РВ, които заемаха относително немалък дял при формиране на националната сигурност на страната в продължение на десетилетия.

Това е причината да се разкрийт в големи подробности проблемите на изграждането, подготовката и бойното използване на РВ в БНА. Необходимостта от написването на изследването се налага и от реформата, която през последните шестнадесет години се осъществява в БА. Тя по същество лиши от съществуване РВ. Събраното трябва да помогне да се запази за историята почти 40-годишното съществуване на този род войски и да удовлетвори естествения интерес към тази тема не само на военните специалисти, но и на гражданската аудитория.

Като първи военноисторически опит в това отношение, предлаганият материал не претендира за пълнота и изчерпателност. Поради посочените вече причини някои въпроси с пряко отношение към проблема не са изяснени. За правилното им осветляване важна роля имат консултациите с много генерали и офицери от БНА - РВ и А.

Авторът изказва своята благодарност на всички, които безкористно и безрезервно помогнаха при проучването, събирането и рецензирането на предлагания текст при разглеждането на отделните части на ръкописа. Щом прочете тази книга, читателят ще се сблъска с непълноти, с непотвърдени от архивите на МНО факти и вероятно някои неточности. С благодарност авторът ще приеме препоръки за да се отстранят за в бъдеще посочените слабости.

Изразявам голяма благодарност на хората, без които осъществяването на идеята ми би било немислимо: генерал-полковник о.з. Радньо Минчев, ген.-лейтенант Дичо Дичев, ген.-лейтенант о.з. Яко Молхов, ген.-майорите о.з. Нешо Нешев, Марин Мермерски, Илия Ленков, Карл

Винаров, Петър Салтиров Илиев, Станой Георгиев, Ангел Марин, Вълчо Фотев; полковниците о.з. к.в.н. Петър Цветанов, Кольо Кавалджиев, инж. Георги Калфин, инж. Иван Бериевски. Тодор Руйников, Иван Костов, Марко Марков, Борис Цветков, Стоян Балканджийски, Ангел Пенчев. Христо Камбуров, Ради Диков, Злати Петров, Иван Ватев, инж. Йордан Скендеров, доц. Христо Илиев, Йордан Бамбарски, Георги Истатков, к.т.н., н. с. Васил Палев, Николай Цонев, началника на катедра „РВ и А” във ВА „Г. С. Раковски” о.р. полк. доц. Стоян Стоянов и подполковник Виктор Драгомиров Топалски.

Изказвам специалната си благодарност на рецензентите ген.-майор о.з. Вълчо Фотев, ген.-лейт. о.з. доктор Яко Молхов; на полковниците о. з. доктор Петър Цветанов, доц. Стоян Стоянов, инж. Георги Калфин, инж. Тодор Желев, инж. Любен Костов, доц. Христо Илиев.

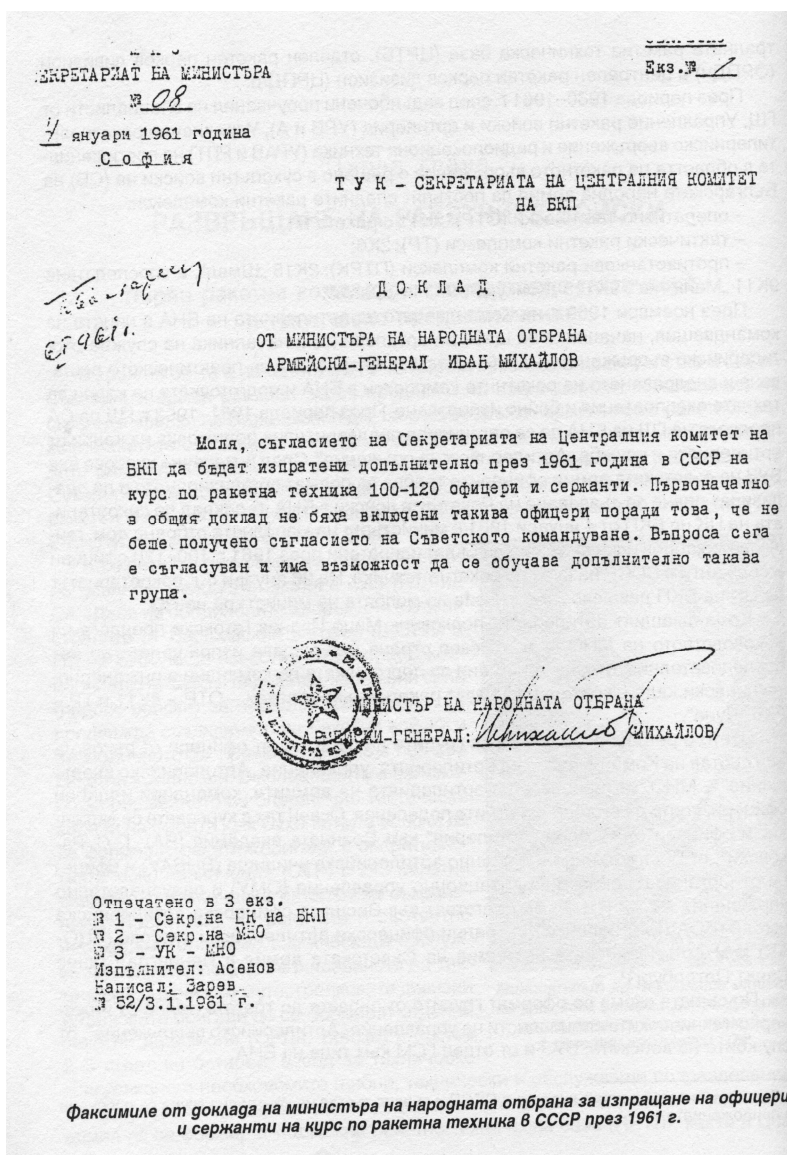
Първи ракетни комплекси с оперативно-тактическо и тактическо предназначение

В края на 60-те и началото на 70-те години съветското правителство и ГЩ на Съветската армия решават да се предложи на националните командвания на страните - членки на Варшавския договор, да въоръжат армиите си с ракетно оръжие. Ракетите са с оперативно-тактическо и тактическо назначение. Предлагащите ракетни комплекси са „второ поколение” и се намират на въоръжение в Сухопътните войски на СА от средата на 60-те години - оперативно-тактически ракетен комплекс (ОТР) 8К11 с ракета Р-11 и тактически ракетен комплекс (ТР) 2К6 „Луна” с ракети ЗР8, ЗР9 и ЗР10.

Конкретните разговори на правителствено равнище между Генералния щаб (ГЩ) на СА, Щаба на обединените въоръжени сили на страните от Варшавския договор (ЩОВС) и ГЩ на БНА не са известни на автора. В концепцията на МНО и видовете въоръжени сили (родове войски) за периода 1960-1980 г. се предвижда създаването на Ракетни войски и периодичното им превъоръжаване с по-нови ракетни комплекси. В концепцията е заложено за решаването на оперативно-тактически задачи на фронта към Сухопътните войски да се формират ракетни бригади с оперативно-тактическо назначение (ОТР) с 2-3 ракетни дивизиона, техническа батарея за съхране-

Министърът на Народната отбрана армейска генерал Добри Джуров присъства на всички пускове с ракетни комплекси ОТР

ние и подготовка на ракетите и съответно

необходимите щабни, технически и обслужващи подразделения. За решава-

нето на тактическите задачи към

мотострелковите дивизии и танковите бригади да се формират отделни ракетни дивизиони

(ОРДн, БрРДн) в състав 2-3

стартови батареи, взвод за техническо осигуряване и

необходи-

мите щабни, технически и обслужващи подразделения. За получаването, съхранението, подготовката и подвоз на ракетите към всяка армия да се формират подвижна ракетнотехническа база (ПРТБ), както и Централната ракетна техническа база (ЦРТБ), отделен ракетен парков дивизион (ОРПДн) и централен ракетен парков дивизион (ЦРПДн).

През периода 1960-1961 г. след задълбочени проучвания на специалисти от ГЩ, Управление „Ракетни войски и артилерия“ (УРВ и А), Управление „Ракетноартилерийско въоръжение и радиолокационна техника“ (УРАВ и РЛТ) на постиженията в областта на ракетното въоръжение е решено в сухопътни войски на (СВ) на Българската народна армия да постъпят следните ракетни комплекси:

А
П

А
П

- оперативно-тактически (ОТР): 8К11 с ракета Р11;
- тактически ракетни комплекси (ТР): 2К6;
- противотанкови ракетни комплекси (ПТРК): 2К15 „Шмел”, а впоследствие 9К11 „Малютка”, 9К113 „Конкурс”, 9К111 „Фагот”.

През ноември 1960 г. на Командването на артилерията на БНА в лицето на командващия, началника на щаба на артилерията и началника на служба „Артилерийско въоръжение” - МНО е поставена задачата за практическото решаване и внедряването на ракетните комплекси в БНА и подготовката на кадри за тяхната експлоатация и бойно използване. През

периода 1961-1963 г. ГЩ на СА предлага на ГЩ на БНА да се организира предварителна подготовка на кадри от артилерията и служба „Артилерийско въоръжение”. След 8-месечни курсове във ВУЗ на съветската армия офицерите трябва да поемат организирането и да реализират плана за създаване на ракетните войски в БНА. С доклад до Секретариата на ЦК на БКП

РЕШЕНИЕ "Б" №.3..
НА СЕКРЕТАРИАТА НА ЦК НА БКП
ОТ 26-І-1961 ГОД.

Дава съгласие Министерство на Народната отбрана, да изпрати през 1961 година в СССР 100-120 офицери и сержанти на курс по ракетна техника.

Секретно решение „Б“ № 3 на Секретариата на ЦК на БКП за изпращането на офицери и сержанти на курс по ракетна техника в СССР през 1961 г.

При вземането на решение за създаване на Ракетни войски, командващ артилерията е младиет полк. Мицо Гетовски

от 4 януари 1961 г. министърът на Народната отбрана арм. ген. Иван Михайлов иска съгласие да бъдат изпратени през 1961 г. 100-120 офицери и сержанти в СССР на курс по ракетна техника. На 26 януари с.г. секретариатът на ЦК на БКП дава своето съгласие по молбата на министъра на НО.

Командващият артилерията полковник Мицо Иванов Гетовски предлага на ръководството на МНО, а то от своя страна утвърждава изпращането до пет последователни групи на три смени за подготовката на командни и инженерно-технически кадри, които да изучават ракетните комплекси - ОТР - 8К11 и ТР - 2К6 „Луна”.

Взето е решение в състава на групите да се включат офицери от ръководния състав на Командването на артилерията, управление „Артилерийско въоръжение” - МНО, от щабове на артилерията на армиите, командири и щабни офицери, които да оглавят ракетните поделения. Освен тях в курсовете се включват и офицери от катедра „Артилерия” към Военната академия (ВА) „Г. С. Раковски”, от Висшето народно военно артилерийско училище (ВНВАУ) и офицери от Организационно мобилизационно управление (ОМУ) и Разузнавателно управление (РУ) на ГЩ. Те се подготвят във Висшата офицерска артилерийска школа (ВОАШ) и Висшите централни офицерски артилерийски курсове (ВЦО-АК) към Артилерийската академия на Съветската армия в Ленинград (дн. Санкт Петербург).

По същата схема се оформят групите от първата до третата смяна от инженерно-техническите специалисти на управление „Артилерийско въоръжение”, от службите на войските, ВУЗ и от отдел ГСМ към тила на БНА.

За изучаване на ракетната техника в звената ракетен дивизион, стартова и техническа батарея се формират три групи от артилериисти и офицери от служба „Артилерийско въоръжение”. Офицерите артилериисти се подготвят в специализираните школи на 2-ри висш централен артилерийски курс (ВЦОАК) в Ленинград, а офицерите от служба АВ се подготвят във Висшата артилерийска техническа школа (ВОАТШ) - гр. Пенза и гр. Суми. Командването на артилерията на БНА, съгласувано с ГЩ на СА, определя състава на контролните групи за стартова и техническа позиция - ОТР и за ТР. Подборът е извършен сред офицерите артилериисти, завършващи обучението си с първата смяна. Те са командири от ВОАШ и офицери от служба АВ, от ВОАТШ от служба

„Артилерийско въоръжение” и от отдел ГСМ към тила на БНА. От февруари до март 1962 г. определените офицери преминават едномесечна специална подготовка в ракетно съединение на СА в с. Медвед край гр. Новгород. За началници на контролните групи са определени: за стартова позиция - полк. Колю Кавалджиев; за техническа позиция - полк. Пеньо Халков (по-късно генерал-майор). Командващият артилерията на БНА полк. Мицо Иванов Гетовски решава първата смяна да оглави той, а втората - началникът на щаба на артилерията на МНО полк. Димитър Желев Тодоров. Третата смяна оглавява полк. Петко Неделчев Колев.

Курсовете за преподготовка на командири във ВОАШ и ВЦОАК в Ленинград и на ракетнотехнически специалисти във ВОТАШ в Пенза и Суми са както следва:

- 1-ва смяна 28 март 1961 г. - 30 септември 1961 г.;
- 2-ра смяна 26 октомври 1961 г. - 31 юли 1962 г.;
- 3-та смяна - от февруари до октомври 1963 г.

Трудностите са много. Не всички отговорни фактори от ГЩ са за създаването на Ракетните войски с оперативно-тактическо и тактическо назначение в БНА. Не са единични опитите на група началници от ГЩ, имащи отношение по въпроса, особено на началника на ОМУ към ГЩ генерал-майор Петър Стоянов, да разубедят началника на ГЩ генерал-лейтенант Врачев. Мотивите им са, че се избързва и ракетните комплекси 8К11 (ОТР) и 2К6 (ТР) са морално остарели, а личният състав на РБр е над 1200 души и е трудно управляем. Противниците на идеята се опитват да докажат, че разполагат с достоверни данни за съветските ракетни войски в състава на сухопътните войски, които се въоръжават с нови, по-съвременни ракетни комплекси, с по-малък личен състав и с по-малка по количество обслужваща техника. Генерал Врачев притежава ценно качество - убеден ли е в правотата на дадена идея или предложение, застава зад него и прави всичко необходимо те да бъдат осъществени.

Макар че в доста от доводите си тогавашните противници имат основание, те не отчитат, че става дума не за внедряването на нова конструкция автомат или картечница, а за нов род войски - Ракетни войски в състава на Сухопътните войски на БНА. Внедряването им изисква създаването на нови организационни структури в щатните разписания на БНА- РБр, РДн, ОРДн, ПРТБ, ОРПДн, органи за съхраняване на специално ракетно гориво, изграждане на структури към съществуващите щабни органи от ГЩ до съединение за управлението и бойното им използване и съответни органи в службите за въоръжение. Новият род войски изисква изграждане на непознати дотогава съоръжения - паркови територии, гаражи с регулиран температурен режим, бази, складове за съхранението на ракетоносители, запасни инструменти и принад-

лежности (ЗИП), специални горива, специализирани ремонтни органи за специалната техника, стартови агрегати, различни видове спомагателна техника, топопривързвачи, жироскопични прибори, метеорологични станции, пултове и др. разнообразна техника.

Сериозен проблем в усвояването на новото оръжие е подготовката на ракетните поделения, бойното им сглобяване, поддържането на бойната готовност, експлоатацията, съхранението и ремонта. Затова е необходим специално обучен персонал - офицери и сержанти, командири и радиотехнически специалисти и допълнителни значителни финансови средства от бюджета на МНО. Това предполага създаването на органи за тяхното обучение в катедра „Артилерия” към ВА „Г. С. Раковски” и към ВНВАУ „Г. Димитров” - Шумен и временно развърщане на Учебен ракетен център (УРЦ) в гарнизон Самоков (1961 г.).

*Офицерите от контролните групи за стартова и техническа позиция на курс
в с. Медвег, Новгородска област, февруари 1962 г.*

Първата ракетна бригада е формирана на базата на разформирания 56-и артилерийски полк, резерв на Главното командване (РГК). На 5 март 1961 г. в Командването на артилерията на БНА се организира среща с част от офицерския състав на 56-и артилерийски полк начело с командира на полка Стоян Божков и се обявява решението на ГЩ на БНА за реорганизацията. По същество това е първата група офицери артилериисти, определени за ракетчици, приведени на служба в новосформиращите се Ракетни войски. Те влизат в състава на ракетните съединения, ракетнотехническите части и учебния ракетен център в Самоков.

За решаването на всички изброени дотук проблеми са необходими преди всички много средства, създаването на стройна организация за реализация на утвърдените планове за развърщането на РВ на БНА във

„фаталния” срок - до първата половина на 1962 г. През 1962 г. е планирано достигане на готовност за боен пуск на първата ракетна бригада ОТР и ПРТБ, на първия отделен ракетен дивизион и паралелното формиране на следващите РБр, ПРТБ и ОРДн.

Трима български ракетчици сред преподаватели от Съветската армия и обучаващи се офицери от Чехословакия, Полша и Румъния на полигон Луга през 1961 г.: майор Иван Костов (на първият ред, вторият от дясно), майор Вуто Вутов (на вторият ред, вторият от дясно), майор Никола Маринов (на третият ред, вторият от ляво)

Решението на МНО и ГЩ да се приемат на въоръжение ракетните комплекси 8К11 (ОТР) и 2К6 „Луна” (ТР), макар и второ поколение, беше правилно. Да се говори, че са пропилены милиони народни пари е необосновано, защото е спечелено време в обстановката на противопоставяне на Запада срещу Изтока. Възниква възможността за изграждане на инфраструктура, върху която в следващите години се развърщат Ракетните войски. Създава се кадрова база - командири и инженерно-технически кадри, и резерви по запаса - войници, сержанти и офицери. Така впоследствие по-лесно, без сътресения и кризи с натрупания опит и подготвените кадри се формират следващите ракетни съединения и части и през първата половина на 70-те и 80-те години на миналия век се усвоява новото поколение ракетни комплекси 9К72, 9К714 „Ока” (ОТР) и 9К52 „Луна-М”, 9К79 „Точка” (ТР).

Преди да замине на курс за изучаване на новата ракетна техника, командващият артилерията на БНА полк. Гетовски предава строго секретна тетрадка на началника на щаба на артилерията полк. Димитър Ж. Тодоров. Тя съдържа мероприятията, които трябва да се планират и

изпълняват в набелязаните срокове, със съответните изпълнители, средства и съвместен план, с представители на: ОМУ ГЩ (полк. Шеврътов), управление „Артилерийско въоръжение” (УАВ) (ген. Ямаков) и началника на щаба на артилерията в МНО (полк. Д. Тодоров), представители на Организационно-планово управление (ОПУ) към ГЩ (полк. Юмерски) и на Военното контраразузнаване (ВКР) (ген.-лейтенант Васил Терзиев). След като получава записаното, началник-щабът на артилерията загубва спокойствие и самообладание. Налага се да признае пред себе си и пред началника на ГЩ, че поради липса на достоверна информация едва ли ще може да се справи със задачата. Причината е, че полк. Димитър Тодоров притежава стаж като началник на щаб на командването на артилерията в МНО едва пет месеца (назначен е с МЗ/УК № 636/18.10.1960 г.). Знанията му по ракетно въоръжение и бойното му използване са формирани елементарно, от вестници и списания, и са недостатъчни за справянето му с отговорните конкретни задачи - формирането на новите ракетни войски на БНА.

Ракетчици от групата за изучаване на новият оперативно-тактически ракетен комплекс 8К14, Ленинград, март 1973 г.

По това време представителите на Съветската армия в Обединеното командване (ОК) - ЩОВС към МНО и ГЩ, макар и с голям практически войскови и боен опит не са в състояние да предложат конкретна квалифицирана помощ на българските си колеги. Сред тях липсват ракетчици командири и инженерно-технически специалисти за постъпващите ракетни комплекси в БНА. След консултации между ГЩ на БНА, ЩОВС и ГЩ на СА е решено делегация от БНА в състав: зам.-министърът по въоръжението и техниката ген.-лейтенант Август Кабакчиев, началникът на УАВ ген.-майор Георги Ямаков и началникът на щаба на Командването на артилерията полк. Димитър Тодоров да бъде изпратена в Москва за 5-7 дни в края на март 1961 г. Консултации-

А
П

ите се провеждат в командването на РВ и А на Сухопътните войски на СА под ръководството на ген.-лейтенант (впоследствие ген.-полковник) Леонид Сергеевич Сапков - зам.-командващ РВ и А на Сухопътните войски на СА, генерали и офицери от същото командване и от Главното ракетноартилерийско управление на СА. Отговори получават всички поставени в писмен вид въпроси, включително и такива, които консултиращите ни ракетни специалисти от посочените по-горе институции на съветското командване считат, че ще помогнат в практическото развързване на РВ в БНА.

Втората част от консултациите е организирана във Военно-артилерийската академия „Михаил Иванович Калинин” - Ленинград. В продължение на два дни делегацията се запознава с ракетните комплекси 8К11 и 2К6, с изградената учебно-материална база, с действащи механични и електрически схеми, особено на системите на управление на ракетите с развърнатите учебни места, с материалната част и наземното оборудване, както и с ракетите в специални работни места (букси) за първоначално практическо обучение по бойна работа. Показани са практически занятия по бойна работа при подготовката на ракетата на техническа позиция и учебен пуск на стартова позиция. В Ленинград делегацията се среща с командващия артилерията полк. Гетовски, който в момента е на курс в академията Той дава редица предложения за бъдещата работа при формирането на РВ и особено по практическото изграждане на специализираната техническа територия за РБр и ПРТБ и други ценни препоръки.

В докладната записка до министъра на НО чрез ГЩ след завръщането си в страната делегацията информира за резултатите от консултациите и предложенията за мероприятия, които трябва да се планират със съответните изпълнители - МНО, ГЩ, ОМУ, ОУ, свързочно управление на ГЩ, командването на артилерията, УАВ, тила на БНА, Строително управление, Инженерно управление, ВКР. Изложени са задачите на командващите армии във връзка с формирането на РБр, ПРТБ и ОРДн, сроковете, материалните и финансовите средства, включително и начина им на осигуряване В документа се правят предложения - искания от ГЩ на БНА до ГЩ на СА да бъдат изпратени срочно ракетни специалисти по подготовка на огневите поделения и по бойната техника и документалната част (учебна, техническа и на щабове) за РБр, ОРДн, ПРТБ, ОРПДн. Искат се програми, курсове за подготовка и управление на ракетните подразделения, части и съединения - ОТР и ТР.

Развързването на РВ на БНА - ОТР и ТР - РБр, ОРДн, ПРТБ, ЦРТБ (ОРПДн) се извършва с личен състав основно за сметка на личния състав на разформираната част на МВР - вътрешни войски, на армейската и Резерв на главното командване (РГК) артилерия и от резерва (личен състав) на ГЩ на БНА. С приведените войници, които не са включени в

УРЦ, се сформира Школа за подготовка на младши сержанти (чист артилерийски профил). За командир на школата е назначен капитан Съби Пенчев Събев от разформирания 56-и артилерийски полк РГК. Необходимата техника, нужна за попълване на формиращите се ракетнотехнически бази, отделните ракетни дивизиони, свързочна, инженерна, тилова и транспортна, се осигурява от наличната техника в БНА, по план на съответните органи от МНО.

На основание на докладната записка и на резолюцията на министъра на народната отбрана се подготвя разпореждане на началника на ГЩ, в което се посочват последователността на мероприятията, сроковете, имената на изпълнителите, финансовите средства и др. ГЩ определя първото ракетно съединение и първата подвижна ракетнотехническа база да бъдат дислоцирани в гарнизон Самоков. Избрано е и мотострелковото съединение (7-а мотострелкова дивизия), в която се развърща първият отделен ракетен дивизион (ОРДн) - в гарнизон Бояново. Определени са местата за централни складове за съхранение на ракетните боеприпаси и ЗИП и за специални горива съответно в 235 ЦАС - Карлово и в с. Осетеново, Карловско.

Техническа база

Изграждането на казармения и техническия район, на покрити висока сграда (букса) за бойна работа в казармения район, на учебно поле за практически полски занятия със стартовите и техническите подразделения на формиращите се ракетна бригада, подвижна ракетнотехническа база и централна ракетнотехническа база е възложено на командването на артилерията, на управление „Артилерийско въоръжение”. На командващия 3-та армия, на командира на 7-а МСД се възлага задачата за формирането на 66-та РБр, 7-и ОРДн и 130-а ПРТБ. В задълженията на Командването на артилерията влиза изготвянето на предложение за щат на Учебния ракетен център (УРЦ) (октомври 1962 г.), който да се развърне на територията на първото формиращо се ракетно съединение и първата подвижна ракетнотехническа база гарнизон Самоков, като бойната и учебната техника на РБр и ПРТБ служи за подготовка на личен състав за другите ракетни подразделения.

Структурата на УРЦ е подобна на Висшата офицерска артилерийска школа (ВОАШ) за подготовка на кадри за артилерията на БНА, действаща през 50-те години, и започва да функционира през есента на 1962 г. Първият началник на УРЦ е полковник Чано Баев Карапанчев, началник на щаб е полковник Крумов, зам.-началник - полк. Ганчо Иванов Ганчев. За преподаватели в центъра са назначени офицерите, завършили първите курсове във ВУЗ на СА по ракетна техника - командири и специалисти от инженерно-техническия профил. От изпратените от ВНБАУ „Г. Димитров” на курс във ВОАШ - Ленинград седем

офицери, след завършването му пет са командирани в УРЦ - Самоков. Първи преподаватели са офицерите Бухов - по система за управление (СУ) и двигателна установка (ДУ), Дончев по - СУ, Трифонов и Николов - по земно оборудване и др.

Центърът трябва да подготви офицери и сержанти, необходими за следващите развърщащи се РБр и ПРТБ в състава на армиите по следните специалности: за ОТР - командири на стартови батареи, началници и заместник-началници на щабовете на ракетни дивизии, командири на взводове за управление, началници на разчети и началници на ракетнотехнически служби. Продължителността на курса е шест месеца. Подготовката на командири на огневи отделения и командири на ракетни дивизии – ОТР се провежда във ВЦКОК – Ленинград.

От 1 май до 30 септември 1961 г. в УРЦ се провежда курс по висша математика и ядрена физика. Подготовката им е във връзка с изпращането им в СССР за обучение по ракетна техника.

Освен това в първите месеци на 1962 г. УРЦ организира и провежда няколко краткосрочни курса с продължителност 7–10 дни. На тези курсове ръководният състав на МНО, управленията от ГЩ и МНО и от обединенията се запознава с новата ракетна техника, с нейното управление и бойна работа.

С помощта и на пристигналите с техниката съветски специалисти се подготвят първите разчети за обслужване на ракетните комплекси. Попълването на войнишките класни отделения става със състав от разформированите части на вътрешните войски на МВР. Войниците са с високо образование и изяви интелектуално.

В УРЦ се формира и подготвя войнишко класно отделение от 7-и ОРДн, с разчета на което началникът на пусковата установка 2П16 л-т Ангел Мутафов извършва първия боен пуск с тактически ракетен комплекс 2К6 на 11 май 1963 г. Учебният ракетен център функционира до юни 1963 г.

ГЩ на БА след съгласуване с командващите армии, набелязаните срокове и гарнизони за формирането на АРБр, АПРТБ за ОРДн, влизащи в състава на съответната армия, получават конкретни задачи по: изграждането на съответната инфраструктура за формиращото се ракетно съединение и части; назначаването на офицери и сержанти с неракетна специалност; подбиране на войници от стария набор (50%) от щата; комплектуване на същите с тилово и от видовете специално имущество; свързочна инженерна, автомобилна и др. техника. Методическото ръководство по изпълнение на горното се възлага на Командването на артилерията на БНА, УАВ и основните управления на ГЩ на БА.

(Следва продължение)

ПРОБЛЕМИ НА ОБУЧЕНИЕТО И ВЪЗПИТАНИЕТО

ТРАДИЦИИ, СЪСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ В ОБУЧЕНИЕТО НА АРТИЛЕРИЙСКИТЕ КАДРИ

Полк. доц. д-р Нелко Ненов

*Военната служба е благороден дълг
на свободен човек, а не робство!*
Борис Дрангов

Елементарното военно образование е съществувало още в дълбока древност, а неговата еволюция тясно се свързва с развитието на средствата за въоръжена борба и военното изкуство. Ако в миналото командирските навици се предават от поколение на поколение, по наследство от старши на младши, то с появата на масовите армии, за ръководството на които е бил нужен високоподготвен команден състав (офицерски корпус), военното образование се превръща в самостоятелен отрасъл. В края на XVII век във всички страни започват да се създават военноучебни заведения.

Ако е нужно да се посочи точна дата за възникване на военната професия, трябва да бъде избран 6 август 1808 г.¹ На този ден пруското правителство издава указ за назначаването на офицери, който налагал основите на професионализма ясно и безкомпромисно: „Единственото право на офицерски патент в мирно време дават образованието и професионалната подготовка”².

В България обучението на артилерийски офицери се извършва във Военното на негово величество училище. Основаването на военно училище в България на 1 септември 1878 г. с подписване на заповед № 14 по Военно управление на Българската земска войска от руския комисар в България Дондуков–Корсаков в гр. Пловдив е безспорно едно от най-значителните събития в нашата нова и най-нова военна история³.

В периода до Сръбско-българската война подготовката на артилерийски офицери се извършва в Австрия, Русия и във Франция, където

¹ Хънтингтън, С. Войникът и държавата /Теория и политика на гражданско-военните отношения/ Издателство на МО „Св. Г. Победonosец”, С., 1998.

² Пак там.

³ Златев, М. 125 години от първия випуск на Военното училище. – Военноисторически сборник, № 4, с. 31-33, 2004.

са командировани на полигонни стрелби или на практика при чуждестранните полкове⁴. Почти всички артилерийски инженери са владеели по 1-2 чужди езика не само поради следване в чужбина, но и поради факта, че често са командировани до различни заводи за контрол и приемане на оръжия и бойни припаси в Германия, Франция и Австрия. Тези офицери пишат статии в списание „Военен журнал“ по разнообразни артилерийски въпроси, в които пространно информират своите колеги за различни аспекти, касаещи артилерийското дело. Споделят се мисли по време на стрелбите и лагеруването, което в периода 1888-1900 г. трае по 3-4 месеца⁵. Всичко това способства да се развие особена интелигентност и съревнование в корпуса на артилерийските офицери.

От 1897 г. във Военното училище има I, II и III офицерски курсове по артилерия. По-късно се създава Артилерийска стрелкова школа с продължителност на обучението 8 месеца.

Една от артилерийските школи в чужбина, където са изпращани българските артилериисти по това време, е Артилерийската офицерска школа в Царское село. Обучението тук включва 4 месеца теоретични занятия по стрелба и тактика на артилерията и 4 месеца стрелби в Красно село и в Уст-Ижорския лагер. Полагат се по 200 снаряда за един офицер⁶. Друга такава е Артилерийската школа в Петроград.

Когато говорим за висше военно образование, елитните заведения по това време (1885 г.) са Академията на генералния щаб в Петербург и Николаевската академия на Генералния щаб. Срокът на обучение е две години.

От 1878 г. до 1885 г. офицерите, които обучават и командват българската артилерия, са руски офицери, и уставите са на руски език. Малкото младши офицери, които се назначават в артилерията от българското „пехотно“ военно училище (първи до пети випуск), се учат на артилерийско дело от руските офицери.

През 1888 г. офицери с висше артилерийско образование няма – малкото такива са емигрирали в Русия. Щабофицери в Артилерийската инспекция са майорите Карахордиев, Бояров и Г. Попов⁷.

През 1892 г. е утвърден Уставът на строевата служба в артилерията на български език. До тогава всичко е на руски. През 1889 г. м-р Тантилов - вторият българин инспектор на артилерията, издава първите Пра-

⁴ Ангелов, А. Материали за историята на нашата артилерия. – Артилерийски преглед, кн. 6, с. 58-59, 1931.

⁵ Пак там.

⁶ Генерал-лейтенант Владимир М. Вазов. (Дългогодишен началник на строевodomакинското отделение и Инспектор на артилерията в периода 1919-1920 г.). - Артилерийски преглед, т. 55, кн. 1, с. 4-5, април 1933.

⁷ Генерал-лейтенант Петър Тантилов (като майор и подполковник Началник на артилерията 1887-1894 г.). - Артилерийски преглед, кн. 2, с. 117, май 1931.

вила за пристрелка и стрелба в артилерията на български език, които между офицерите се наричат „Червената книжка”. Пръв Тантилов поставя началото на една системна работа в обучението и организацията на артилерията като род войска⁸.

През този период започват да се командироваат офицери в Италианската, Австрийската и Белгийската апликационни артилерийски школи за висше образование и във Виенската щабофицерска школа за преминаване на теоретични и практически курсове по стрелба.

Първите завърнали се с висше артилерийско образование офицери са капитаните Раковски, К. Найденов и Н. Цветков от Италия, капитан Загорски от Брюксел, к-н П. Цветков от Виена⁹.

През 1892 г. в Германия в гр. Есен е командирована за 4 месеца комисия за изпитване и приемане на круповска артилерийска материална част.

От 1902 г. изпитателна комисия в състав полк. Рязков, полк. Загорски, подп. Жостов, подп. В. Вазов приема полското скорострелно оръдие “Шнайдер” и планинското скорострелно оръдие “Круп”¹⁰.

По времето, когато инспектор на артилерията е ген. Балабанов, се изпращат редица артилерийски офицери да следват във висши артилерийски учебни заведения в Италия, Русия, Белгия и Австрия, както и в артилерийски школи за изучаване на стрелбата в Русия и Австрия¹¹.

През 1903 г. при Софийския крепостен батальон се открива команда за подготовка на запасни подпоручици, която впоследствие като артилерийски отдел преминава в школата.

Едновременно с това артилерийски подофицери се подготвят в учебни команди в полковете.

През 1905-1906 г. генерал Рязков разпорежда да се открие артилерийски курс с продължителност 4-6 седмици, през който преминават всички командири на батареи, артилерийски отделения и полкове за запознаване с новите скорострелни оръдия. В тези курсове постоянно лично присъства инспекторът на артилерията, а за преподаватели и ръководители са назначени началниците на техническото и строевото отделения в инспекцията – полк. К. Найденов, артилерийски инженер, и подп. В. Вазов, изучил практиката на скорострелната артилерия в Поатие, Франция¹².

⁸ Пак там, с. 120.

⁹ Пак там, с. 121.

¹⁰ Генерал-майор Бончо К. Балабанов (Инспектор на артилерията от 1893 до 1905 г.) - Артилерийски преглед, кн. 5, с. 506-507, август 1931.

¹¹ Пак там.

¹² Генерал-майор Никола Рязков (Инспектор на артилерията 1905-1910 г.) - Артилерийски преглед, кн. 7, с. 718, декември 1931.

След налагането на Ньойския договор за първи път през 1927 г. в България е приет Правилник за положението и службата на офицерите с висше образование. С него са изяснени проблемите около основните категории военни с висше образование. Най-общо те са подразделени така: генералщабни офицери, военни инженери, артилерийски инженери и съдебни офицери¹³.

Третата категория включва артилерийските инженери. Предназначението им е да поддържат и усъвършенстват техническата и артилерийската подготовка в армията, да изучават и следят новостите в развитието на артилерийската и въобще оръжейната техника и да подпомагат практически поддържането и усъвършенстването на артилерийската и стрелковата материална част в Българската армия.

Бойната подготовка в артилерията се извършва съгласно Правилник за обучение и действие на артилерията¹⁴. Според този правилник от 1939 г. артилерийският офицер получава основната си подготовка във Военното училище, а по-нататък се усъвършенства в частите, в специалните артилерийски школи, в общи курсове и във висшите артилерийски учебни заведения.

До 1948 г. обучението на всички офицери, включително артилеристите, се извършва само в едно военно училище – това е старото Военно на негово величество училище, преименувано през 1945 г. в Народно военно училище „В. Левски“. През първата година всички се обучават по една програма, а при преминаването им във втори специален клас се разпределят по родове войски.

След 09.09.1944 г. офицерите артилеристи се изпращат за обучение в Артилерийската академия „Дзержински“ в Москва и на краткосрочни курсове във Висшата офицерска артилерийска школа (ВОАШ) в Ленинград (Санкт Петербург).

През 1948 г. е открита катедра „Артилерия“ в нашата военна академия. С това се създават условия артилерийските офицери да получават висше академично образование и у нас.

Най-важното събитие в процеса на развитие на артилерийското образование е създаването на Артилерийско училище. На 27 ноември 1948 г. с Указ № 1657 на Президиума на Великото народното събрание на Република България по доклад на министъра на народната отбрана е създадено на базата на Артилерийската школа, Учебния противовъздушен дивизион, Юнкерския артилерийски дивизион от Народното военно училище “В. Левски” и артилерийските поделения от Народната школа за запасни офицери “Хр. Ботев” Народно военно артилерийско

¹³ Петров, Л. Подготовка на офицери с висше военно образование от Българската армия през 30-те и 40-те години. – Военноисторически сборник, кн. 5, с. 35-47, 1992.

¹⁴ Пак там.

училище с местонахождение в гр. София и Сливница, където е част от учебния му артилерийски полк¹⁵. Първоначално срокът на обучение е 1 година, а впоследствие се увеличава. Подготвят се кадри за артилерията и противовъздушната отбрана. От 1 септември 1951 г. училището се пребазира в гр. Шумен и подготвя офицери с тригодишен срок на обучение. На 1 септември 1959 г. на основание на Постановление на Министерския съвет № 148 от 10 юли 1959 г. се преминава към петгодишен курс на обучение по специалностите „Радиоелектроника“, „Геодезия“ и „Технология на машиностроенето“. През 1964 г. се дипломира първият инженерен випуск. С това се поставят основите на висш курс на обучение на артилерийските кадри. Този процес с кратко прекъсване продължава вече 48 години.

Какво е състоянието на нещата днес? След 1989 г. артилерийските структури (щабове и формироваия) в Българската армия претърпяха и продължават да търпят най-голяма редуция в процеса на реформа в сравнение с всички други родове войски. Безспорен факт, който се признава от всички останали родове войски. Изключително отрицателно се отрази постоянното редуциране на артилерийските звена в Генералния щаб и Щаба на Сухопътни войски. От командване, управление, отдел до сегашното направление ”Подготовка на артилерийските подразделения”, а в Генералния щаб изобщо няма артилерийска структура.

Негативно е и въздействието на постоянните промени в щатовете на артилерийските съединения, части и подразделения. Липсва ясна визия за тенденциите в развитието на артилерията и необходимостта от нови щатове, произтичащи от промените в Доктрината на полевата артилерия.

Щатовете за артилерийски длъжности в общовойсковите формироваия имаха резултативен (остатъчен) характер. Това от своя страна се отрази отрицателно и върху процеса на подготовка на артилерийски кадри, тъй като Сухопътните войски чрез своята артилерийска щабна структура е организацията заявител и потребител на кадрите. Това означава, че нейно е и правото, и задължението да определя в квалификационната характеристика за каква първа офицерска длъжност трябва да се подготвят, какво трябва да знаят, да могат и да умеят младите лейтенанти артилериисти. Често това става, като се разчита на обучаващото звено, изготвящо учебната документация, а не на реалните потребности на войските.

Обучението на курсантите артилериисти в настоящия момент е изключително интензивно и натоварено. Те нямат достатъчно време за самостоятелна работа и индивидуално обучение с методическата помощ на преподавател. В учебните планове и програми преобладават пасивните, предимно лекционни, форми на обучение. Липсват активни

¹⁵ Висше народно военно артилерийско училище „Г. Димитров“. ВИ, С., 1988.

форми, като дискусии, кръгли маси, защита на есета, реферати и различни други индивидуални и групови проекти.

Въпреки всички тези отрицателни въздействия, българските артилериисти показаха, че винаги са били и сега са хора качествени, отговорни, милеещи за рода войска. И може би именно поради това днес нашата артилерия е единственият род войска, който има разработена нова актуална Тактическа доктрина¹⁶, нова Методика за планиране на огневата поддръжка¹⁷ и разработва в момента Устав на полевата артилерия (артилерийски дивизион) и Ръководство за артилерийски предни наблюдателни групи.

Какво е необходимо да се направи? Не бива да се извършват кардинални промени в една сравнително консервативна структура каквато е военнообразователната система. Традицията е нещо, на което трябва да държим. Традиция не се създава за 5 или 10 години. В същото време последователно и методично трябва да се внедряват нови форми и методи за обучение и възпитание.

На всички трябва да е ясно, че няма единни стандарти в НАТО и по света за военно образование. Тази констатация я правим за пореден път, за да сме наясно, че всичко е въпрос на традиции и национално отговорни решения.

Модел на военно образование, доста сходен на българския, има в Белгия. В Кралската военна академия се дава бакалавърска степен по социални науки за командните профили в рамките на 4 години и по технически науки за техническите профили в рамките на 5 години¹⁸. Това образование е признато от белгийски държавен регулиращ орган в сферата на образованието от 1978 г.

В другата крайност е Великобритания, където срокът за обучение на курсантите в Кралската академия е само една година¹⁹. При което, забележете, изрично условие за завършена степен на висше образование на входа на обучението в академията не е поставено²⁰.

Ето защо ние казваме: чуждият опит – да, но без залитане. Защо? Защото и в американските, и в английските, френските и германските правила за стрелба е описано какъв е редът за водене на престрелката и редът за поразяване от артилерията. Никъде обаче при тях курсантът не изучава теоретичното им обосноваване на базата на висшата математи-

¹⁶ Ненов, Н. /общ. ред./ Тактическа доктрина на полевата артилерия на Българската армия. ВИ, С., 2005.

¹⁷ Гюргаков, И. /общ. ред./ Методика за извършване на оперативно-тактически разчети при планиране и координиране на огневата поддръжка. ВИ, С., 2006.

¹⁸ www.rma.ac.be

¹⁹ Гари, П. Presentation on personnel management 30 September & 1 October 2004. Факултет „Артилерия, ПВО и КИС“, 2004.

²⁰ Пак там.

ка, докато у нашия обучаем се стремим да развием критичност към научното познание. В това отношение изключително впечатлени бяха нашите германски колеги от артилерийското училище в Идар Оберщайн²¹. Някои ще попитат: добре, но дали е необходимо. Според нас - да, защото стимулира у обучаемите творческото мислене и критичното отношение към познавателния процес.

В същото време не можем да стоим настрана от общите процеси на промяна във висшето образование въобще, определени в рамките на Европейския съюз, чиито основи са поставени с т.нар. Болонски процес. Това са Европейската система за натрупване и трансфер на образователни кредити, мобилност на висшето образование, проектът „Електронно обучение“, дистанционно обучение, учене през целия живот.

За съвременния офицер е важна не толкова съвкупността от неговите текущи знания, колкото уменията му да се самообучава. Това означава той да има възможност 30 до 50% от своето време да отделя именно за това. Постоянните му комуникации с различни хора изискват да разбира мотивацията в поведението на човека, което се постига само с едно широко хуманитарно образование.

В последно време един от често задаваните въпроси е дали военното образование да бъде насочено към лидерството и мениджмънта, или към техническите науки. В развитите постиндустриални общества тенденциите определено са в насока на лидерството. Защо това е така? Поради много причини, най-важните от които са, че технологиите, използвани в съвременните армии, са толкова развити, че специалните технически познания и умения не са необходими в такава степен, че да бъдат определящи. Другият фактор е наличието на сравнително високо квалифициран за работа с техническите средства и въоръжението сержантски състав. Към момента България не притежава високотехнологични оръжия, нито има достатъчно добре подготвен сержантски състав за експлоатация и поддръжка на въоръжението.

Българската военнообразователна система осигурява получаване на висше образование по военна и гражданска специалност. Този процес има близо половинвековна традиция. Задължително условие и за в бъдеще е военното образование да бъде съобразено с общодържавните изисквания за висше образование. Така ще отговаряме адекватно на съвременните реалности, ще бъдем конвертируеми не само у нас, но и в чужбина.

²¹ На 9 и 10 март 2006 г. във Факултет „Артилерия, ПВО и КИС“ в гр. Шумен се проведе Артилерийска научна конференция с международно участие на тема „Полевата артилерия и новите технологии“. В работата на конференцията взе участие официална военна делегация от артилерийското училище на Бундесвера в гр. Идар Оберщайн, водена от заместник-началника на училището Улрих Ернст.

Трябва да се запази уникалната система, съчетаваща придобиването по същество на две бакалавърски степени (по военна и гражданска специалност) в Националния военен университет, при спазване на държавните изисквания за получаване на висше образование. Това предполага обучението да бъде със срок от 5 години.

Наличието на основно артилерийско звено за висше образование е другият задължителен постулат. За да се реализира това, е необходимо да се спазва важното условие на Закона за висшето образование, а именно за необходимия човешки ресурс – висококвалифицирани хабилитирани и нехабилитирани преподаватели, както и такива, притежаващи научни степени. Ето защо подготовката и грижата за академичния състав, обучаващ артилерийските кадри, трябва да се превърне в приоритетна. Тя е и грижа за самите бъдещи артилерийски специалисти.

За курсантите от специализация „Полева артилерия” обучението по гражданска специалност „Компютърни системи и технологии” трябва да се запази. Аргументите в тази насока са, че два от трите артилерийски дивизиона за непосредствена поддръжка са въоръжени с автоматизирана система за командване и управление „Вулкан С – ПИКИС”. Артилерията е била водеща в процеса на автоматизация в армията. Тенденциите са към продължаване на този процес във всички артилерийски формирования. Уменията за експлоатация на компютърни системи ще бъдат главно изискване към артилерийските офицери в звеното взвод-батарея-дивизион.

Обучението на курсанти от специализация „Артилерийско въоръжение” през последните четири години стана заложник на корпоративни интереси. Като резултат неговото ниво падна рязко. За пореден път заявявам категорично, че мястото на това обучение е изцяло във факултет „Артилерия, ПВО и КИС” в Шумен. За да има обаче и акредитирана гражданска специалност, то трябва да бъде в професионално направление „Комуникационна и компютърна техника”, в каквато факултетът вече има права да обучава. Една такава подходяща за тях специалност може да бъде „Компютърно проектиране на въоръжението”. Подобно обучение се провежда в Техническия университет в София и неговия филиал в Пловдив в бакалавърска и магистърска степен.

Важно е въвеждането на симулатори в обучението на артилерийски специалисти. Катедра „ОУТП от Полевата артилерия” е пионер в артилерията с въвеждането на симулатора за предни артилерийски наблюдатели²². Необходимо е неговото усъвършенстване в техническо отношение и оптимизиране на процеса на управление на огъня на артилерията за непосредствена поддръжка.

²² Симулатор за обучение на предни артилерийски наблюдатели. Съвместна разработка на Факултет „Артилерия, ПВО и КИС” и „Навел - ООД” гр. Варна.

Полевото обучение обаче е без съмнение приоритетно за всички артилерийски кадри. Целесъобразно е обучението на войници, сержанти, курсанти и офицери - специализанти в курсове за длъжностна квалификация, в полеви условия да става съвместно, провеждано от единен образователен център. Така ще се спестят средства и ще се създадат условия за комплексно провеждане на тактическите учения с бойни артилерийски стрелби. Смело ще заявя, че в момента курсантите артилериисти имат най-добра полева натренираност в сравнение с всички останали специалности в рамките на НВУ.

Полевото обучение на курсанти от команден профил „Полева артилерия” и технически профил „Артилерийско въоръжение” трябва да се извършва съвместно. За да не се стига до парадокса курсантите от „Полева артилерия” да имат по-добри умения при експлоатация на артилерийската материална част от курсантите - въоръженци.

Необходимо е курсантите да се готвят за първа офицерска длъжност *командир на огневи взвод, офицер по управление на огъня на батарея и преден артилерийски наблюдател*. Тази потребност е породена от настъпилите след приемане на Тактическата доктрина на полевата артилерия промени в схващанията.

Подготовката за всяка длъжност след цитираните по-горе да се извършва в рамките на курс за длъжностна квалификация с продължителност 4 седмици, както следва:

- ◆ курс за командири на батареи;
- ◆ курс за офицери по огневата поддръжка в механизирани батальон (както за артилерийски, така и за общовойскови офицери);
- ◆ курс за офицери от щаб на дивизион (подготовка за заемане на длъжности *началник на щаб, офицер по управление на огъня в дивизиона, офицер по разузнаването - S2 и оперативен офицер - S3*).

Факултет „Командно-щабен” на Военна академия да подготвя слушателите артилериисти за първа длъжност *командир на артилерийски дивизион*.

Подготовката за артилерийски длъжности *офицер от щаб на артилерийска бригада и координатор на огневата поддръжка в механизирани/бронетанкова бригада* да се извършва в два отделни курса по 6 седмици във Военна академия. Необходим е и курс „Планиране и координиране на огневата поддръжка в оперативните звена”, в който могат и трябва да се обучават както артилерийски, така и общовойскови офицери.

Ако обобщим, формулата трябва да е **базисно артилерийско образование плюс непрекъснато обучение през цялата служба**.

Всестранната подготовка на артилерийски кадри трябва да има перманентен характер. Всяко конкретно обучение трябва да бъде насочено към конкретната длъжност, а не да се разпилява по обширен материал или да повтаря вече преподадения.

Материално-техническата база на артилерийските учебни звена не трябва да отстъпва на оборудваните с най-съвременно въоръжение и техника артилерийски поделения. Не може в дивизионите за непосредствена поддръжка да има автоматизирана система за командване и управление (АСКУ) „Вулкан - С”, а в катедра „ОУТП от Полевата артилерия” да не разполагаме с учебен клас за същата. В тази връзка трябва сериозно да бъде обмислен въпросът дислокацията на основните артилерийски поделения да съвпада с дислокацията на артилерийските учебни звена. В това отношение добър ход е предислоцирането на 5-и самоходен артилерийски дивизион в гр. Шумен.

За да сме адекватни на световните тенденции, е необходимо да обучаваме и чуждестранни курсанти и офицери артилериисти, както сме го правили. Само преди две години наш чуждестранен възпитаник от преди близо 20 години предпочете да продължи обучението си в образователна и научна степен „доктор” не другаде, а отново при нас.

Не на последно място трябва да помислим и за прием на курсантки в тази специалност, след като световните тенденции, актуални и в нашата армия, са 8% от кадровите офицери в съвременните армии да са жени.

Методическото ръководство на процеса за подготовка и обучение на артилерийски кадри трябва да се извършва от единен център. При сегашните организационни структури в Българската армия такова звено за съжаление липсва. Ако погледнем чуждия опит, ще видим например, че в Германия, САЩ и Турция това се извършва в артилерийското училище на съответната страна, в което началникът на училището, като правило със звание бригаден генерал или генерал-майор, е и началник на артилерията. Това улеснява процеса на разработване, прилагане, контрол на спазването и своевременно актуализиране на ръководните документи за артилерията.

Факт е, че за последните 10-15 години се промениха много неща в нашия род войска. Обучението на артилерийски кадри е една от многото страни на въпроса. Как ще се развие българската артилерия; с какво артилерийско въоръжение трябва да се екипира; накъде да се насочи; имаме ли общо виждане, или все чакаме някой друг да решава вместо нас? Това са според мен само част от въпросите, които трябва да обсъдим на една Национална артилерийска конференция на тема „Стратегия за развитие на Българската артилерия”, в която да участват всички офицери артилериисти в Българската армия, както и изявени генерали и офицери артилериисти от запаса и резерва. За да има артилерията не само славна история, но и достойно бъдеще.

Артилерийско разузнаване

..... За съжаление все още не можем да заменим критиката на оръжието с оръжието на критиката.

КОМПЮТЪРНОТО ЗРЕНИЕ НА АРТИЛЕРИЙСКИЯ НАБЛЮДАТЕЛ

Полк. доц. д-р Христо Лалев

Потребността от създаването на по-съвършени информационни системи става все по-осезаема във връзка с необходимостта от надеждна, своевременна и бърза обработка на информацията, която се явява ключов елемент в процеса на взимане на решения.

Локалните конфликти през последните години, като операция “Пустинна буря” в Кувейт, войната в Югославия, мироналагащата операция в Ирак и други, изведоха на преден план интелигентните системи както за разузнаване и целеуказване, така и свръхпрецизните системи за поразяване, наречени *високоточни оръжия*. Като се отчете условието, че тези операции се извършват при всякакви метеорологични условия и през целия диапазон на денонощието, се налага стратегията за разработване и използване на съвременни обзорно-прицелни термовизуални прибори и прибори за нощно виждане. Съчетаването на оптичните с радиолокационните системи за обзор на пространството или на секторно търсене, както и формирането на изображение в наблюдавания сектор, е предмет на дейност на множество институти, работещи във военнопromишления комплекс. Публикуваните в интернет от института “Циклон” в Москва и института “Стрела” в гр. Тула статии¹ и информация за промишлени изделия^{2,3,4} дават визуална представа за възможностите и техническите характеристики на поредица от специализирани оптични широкодиапазонни системи за наблюдение, откриване и определяне на ъгловите координати на отдалечени обекти.

Тяхното разработване и използване е ориентирано към граничните войски, авиацията, сухопътните войски, военноморските сили и др.

Прототипи на съвременни видеосистеми за наблюдение и разпознаване представляват:

1. Прибор “Сапсан”² – двуканална видеокамера за откриване, наблюдение и разпознаване на обекти през цялото денонощие със следните характеристики:

- наличие на термовизионен канал;
- високодинамична система за адаптация към изменящите се условия на осветеност на наблюдаваните обекти;
- програмно управление на яркостта и контраста на телевизионното изображение;
- дистанционно управление на насочването на прибора;
- трансляция на видеосигнала по радиоканал с визуализация в командния пункт.

Основни функционални възможности:

- разстояние за откриване на обект от типа “автомобил” – 14 км;
- разстояние за разпознаване на обект от типа “автомобил” – 6 км.

2. Прибор “Кречет”, предназначен за откриване и разпознаване на обекти във видимия спектър с широк диапазон на осветеност:

- високо качество на телевизионното изображение;
- разширяване на работния диапазон на осветеност;
- дистанционно управление на позициониращото устройство;
- трансляция на видеосигнала и визуализация на изображението в пункта за управление;
- вариообектив.

Основни функционални възможности:

- разстояние за откриване на обект от типа “автомобил” - 8 км;
- разстояние за разпознаване на обект от типа “автомобил” 5 км.

3. “Гарпия”

Основни технически характеристики:

- разстояние за откриване на обект от типа “автомобил” - 8 км;
- разстояние за разпознаване на обект от типа “автомобил” - 5 км.

4. “Грифон”

Двуспектрална система за видеонаблюдение и разпознаване на обекти в спектрален диапазон на видимия и инфрачервения диапазон.

5. „Орлан”³

Триканална обзорна система за наблюдение, предназначена за откриване и разпознаване в широк спектрален диапазон от видимия, инфрачервения и термичния спектър.

Особености на прибора:

1. Дневен телевизионен канал:

- разстояние за откриване на обект от типа “автомобил” - 8 км;
- разстояние за разпознаване на обект от типа “автомобил” - 3,5 км.

2. Нощен телевизионен канал:

- разстояние за откриване на обект от типа “автомобил” - 2,5 км;
- разстояние за разпознаване на обект от типа “автомобил” - 1,5 км.

3. Термовизионен канал

На базата на тези прибори се изграждат системи за компютърно зрение, които могат да бъдат приложени както за разузнаване и охрана,

А
П

така и за идентифициране на подвижни обекти в зоната на наблюдение. Свойствата и характеристиките на тези системи стават елемент на компютърното зрение на предния артилерийски наблюдател. Новата функция *разпознаване*

и анализ на средата предоставя информация в реално време на артилерийските предни наблюдателни групи, елементите за огнева поддръжка и центровете за координиране на огневата поддръжка, които са в състояние да подпомогнат общовойсковите командири да вземат оптимални решения, свързани с планирането и осъществяването на огневата поддръжка.

Технологичното съчетаване на елементите, както и приложението на съвременните комуникационно-информационни технологии дават възможност за синтез и функциониране на съвременните разузнавателни комплекси, които в определена степен компютъризират функциите на предния артилерийски наблюдател.

Възможност да бъдат разположени множество системи по линията на фронта за наблюдение се явява електронният вариант на група предни артилерийски наблюдатели.

Предизвикателството разузнаване зад „бюрото“ е още една от съвременните концепции за приложение на новите технологии във военното дело. Прототип на такава система е комплексът за компютърно зрение, изграден от следните елементи:

- ◆ преносима многоцелева радиолокационна станция (РЛС), предназначена за обзор и откриване на наземни, надводни и нисколетящи цели;
- ◆ GPS-приемник за определяне координатите на точката на местостоеене;
- ◆ оптична система (ОС) за дневно и нощно наблюдение, включваща телевизионен и термовизионен канал;
- ◆ двукоординатно позициониращо устройство, снабдено с прецизни датчици за измерване на ъгли;
- ◆ високоточен цифров магнитен компас;

- ◆ електронен графопостроител;
- ◆ износим пункт за управление, включващ команден пункт, изчислително устройство на базата на персонален компютър и видеомонитор;
- ◆ ултракъсовълнова радиостанция, предназначена за предаване на координатите на отдалечените обекти.

Цифровият компас и електронният графопостроител се помещават в корпуса на ОС. Задаването базови направления се осъществява от ъгловите сензори (фоторастерови преобразуватели), снемачи координатите на насочване на комплекса по ъгъл на място и азимут (вертикална и хоризонтална плоскост).

В състава на ОС освен дневния и нощния телевизионни канали влиза и нискошумов термовизионен канал, реализиран на основата на микроболометрична матрица (МБ). Модулът съдържа система за управление, обработка и корекция на термовизуалното изображение, както и система за формиране на изходен видеосигнал във формат NTSC или PAL.

Конструкцията на модула позволява въвеждането на апаратни или програмни модули с цел модернизиране и повишаване на възможностите му, като програма за обработка и идентификация на елементи от изображението или за определяне и фиксиране на подвижни обекти. Модулът работи в спектрален диапазон 8-12,5 μm , обезпечаващ температурна чувствителност от порядъка на 60-100 μK .

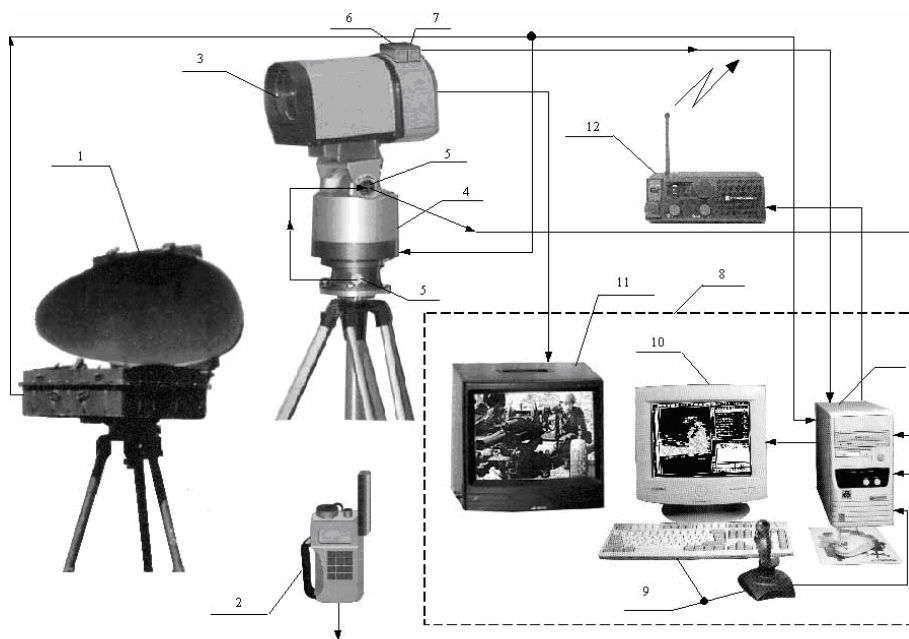
Оптичният радиолокационен комплекс работи по следния начин.

1. Определят се географските координати на комплекса.
 - В режим на прием на сигнала с код C/A (система NAVSTAR GPS) сферична вероятна грешка е 100 м.
 - В режим на прием на сигнала с координати P/Y грешката е 16 м.
 - В режим повишена точност (WAGE) – 4 м.
 - При диференциален режим – не повече от 1 м.

След привързването на комплекса към местността се включва многоцелевата кохерентна доплеровска РЛС. Антената на РЛС формира електромагнитно поле с тясна диаграма на насочаване (по азимут – 1,5°, по ъгъл на място – 2,5°).

Антенновълноводният тракт, както привода на антената, позволява автоматично азимутално сканиране (секторен обзор) в пределите от 30° до 180°. При работа в силно пресечени местности или в случаите на наблюдение на въздушни цели приводът на антената се позиционира по азимут и по ъгъл на място. Сигналят от изхода на РЛС се обработва от сигналния процесор DSP. В него се извършва селекция на неподвижните отражатели и се взема решение за наличие на движеща се цел с използ-

ване на алгоритъм за стабилизация на лъжливата тревога. Този подход решава проблема, свързан със селекцията на движение на короната на дърветата и листата, както и колебанието на тревата по земната повърхност. Картината на отразения от земната повърхност и от наблюдавания обект сигнал се изобразява на монитора на персонален компютър (способът за фиксиране на движещ се обект се определя от измерването и анализа на ефекта на Доплер).

Функционална схема на оптичен радиолокационен комплекс

Едновременно с това процесорът на РЛС с използване на цифровата карта на местността определя относителните координати на движещата се цел (грешката на измерване на координатите по азимут α 5 мин; по разстояние β 10 м). Предварителният избор или подбор на целта се осъществява от оператор чрез засветяване на маркер върху обекта. Следва изчисление на координатите на целта и преобразуването им в управляващо действие относно двукоординатния привод – въвеждане на режим *съпровождане*. Приводът автоматично насочва ОС спрямо целта, открита от РЛС, и нейното изображение се появява на екрана на видеомонитора. След разпознаването и идентификацията на целта операторът с помощта на джойстика извършва окончателна корекция на ъгловото положение на ОС, уточнява относителните полярни координати на целта и взема решение за необходимостта от изчисляване на истинските (географски координати). При това се използва информацията от GPS приемника, канала за измерване на разстоянието от РЛС и датчиците за ъглово положение на ОС. Следващият етап е из-

числение на географските координати на идентифицираната цел и предаването им по ултракъсовълновата радиостанция до центъра за управление на огъня.

При анализираната система след появата на цел РЛС по доплерова честота се възпроизвежда звук, който служи на оператора за идентификация на обекта. При силно зашумени метеорологични условия или при голяма отдалеченост радиолокаторът се явява източник на първични признаци за идентификация и разпознаване. В този случай първият недостатък е ниската разделителна способност, получавана от РЛС.

Така представената структура и функция на системата дава възможност за решаване на задачите за откриване, идентификация и определяне на ъгловите координати на отдалечена цел с необходимата точност.

В нашата страна фирмата, която произвежда прибори и системи за визуално наблюдение през целия денонощен интервал, е „ОПТИКС-АД“ гр. Панагюрище⁵. В нейната технологична листа са включени технически средства за изграждане на системи за наблюдение и охрана на обекти. Те представляват сложен комплекс от дневни и нощни наблюдателни средства, камери, сигнализиращи устройства и записващи информационни структури. Чрез тях се осигурява 24-часов наблюдателен процес и възможно най-бързото засичане, локализация и идентификация на външни обекти. Системите работят в пасивен режим, а при включване на вградения лазерен източник могат да се използват и при пълен мрак.

Този вид комплексни системи имат две разновидности: система за наблюдение на периметъра и система за ранно оповестяване за наличието на подвижен обект.

А
П

За да отговори на съвременните изисквания, фирмата разработва комбинирана дневно-нощна телевизионна камера DNK с вграден лазерен осветител, работещ при дължина на вълната 830 nm. Изпълнена е в две модификации - DNK-14 и DNK-40, съответно с 14 и с 40 ° зрително поле, което позволява 24-часово денонощно телевизионно наблюдение.

През 2004 г. фирмата внедрява комплекс „Система за наблюдение и охрана на границата” (СНОГ). Това е мобилна система, предназначена за наблюдение през деня и през нощта на граничните райони с помощта на телевизионни камери. Развойната дейност на фирмата е свързана с разработването на дневни и нощни наблюдателни ZOOM камери. Тяхното основно предимство е, че променят зрителното поле и увеличението си. Използват се за откриване (при малко увеличение - голямо зрително поле) и разпознаване (голямо увеличение - малко зрително поле) на обекти, движещи се с висока скорост.

Наблюдателната система NBOD 4.5X предоставя възможност за обхващане на по-широк периметър. Увеличението на уреда е 4,5 пъти, а зрителното поле 7,6 °. Откриването на обект с размер 0,5 метра става на

разстояние над 900 метра, а на разпознаване - над 450 метра.

Естествената еволюция и на двата комплекса е внедряването на информационните технологии в тяхната структура с цел качествена оценка на локализираните обекти и тяхното разпознаване.

Предизвикателствата на технологиите са неизчерпаеми. Остава открит въпросът дали технологиите са помощници, или изземват функциите на човека. Равносметката е безопасност и съхранение на човешки живот.

1. www.cyclone-jse.ru/publ/2000/8.shtml
2. www.cyclone-jse.ru/prod/sapsan_r.html
3. www.cyclone-jse.ru/prod/orlan_r.html
4. www.cyclone-jse.ru/prod/berkut_r.html
5. www.optixco.com

ПРЕГЛЕД НА ЧУЖДЕСТРАННИЯ ПЕЧАТ

СЪСТОЯНИЕ НА ПОЛЕВАТА АРТИЛЕРИЯ НА СЪЕДИНЕНИТЕ АМЕРИКАНСКИ ЩАТИ ПРЕЗ 2006 ГОДИНА*

Генерал-майор Дейвид Ралстън

Генерал-майор Дейвид Ралстън е командващ полевата артилерия на САЩ и Центъра за повишаване на квалификацията на специалисти по огневата поддръжка във форт Сил, щата Оклахома. Заема тази длъжност от месец август 2005 г. Служил е като помощник-командир на Артилерийското училище на САЩ и началник на щаба на Центъра за подготовка и обучение на полевата артилерия във форт Сил. Преди да стане началник на щаба на Центъра за подготовка и обучение на полевата артилерия, той е бил началник на отдела за управление на силите G3 в Щаба на сухопътните войски в Пентагона. Служил е като заместник-началник на щаба на силите за операции в Косово. Освен това е бил бригаден офицер по огневата поддръжка в 1-ва бронирана дивизия и във форт Хууд, където е командвал батарея; 3-ти артилерийски дивизион, 1-ва артилерийска бригада от артилерията на Първа бронекавалерийска дивизия в Германия и като S3 в Щаба на артилерията на 2-ра бронирана дивизия; както и началник на щаба на артилерията на 1-ва бронекавалерийска дивизия. Има защитена магистърска степен от Централния мичигански университет и е следвал военни науки в университета в Харвард.

Наскоро, докато се опитвах да определя основните изводи, които можем да направим в тазгодишната статия, посветена на полевата артилерия, си припомних за събитията от миналото и прегледах някои от статиите, написани от моите предшествениците. Много неща се промениха в рода войска през последните няколко години, но и много от нещата остават непроменени. Променили сме в голяма степен самата полева артилерия и в същото време все още сме обвързани тясно с подкрепата

* Статията е препечатана от 2006 State of the Field Artillery, By Major General David C. Ralston. Field artillery, A joint magazine for US Fieldartillerymen, November-December 2006, p.p.1-5, sill-www.army.mil/famag/index.asp
Превод: Виктор Величков

на общовойсковия командир. Това става ясно от всички наши усилия, реализирани в артилерийските формирвания, артилерийското училище и някои перспективни разработки, най-вече високоточните боеприпаси.

Всъщност оставаме си истински артилеристи, или както ние се изразяваме - поддържаме верния азимут. Оставаме професионални войници от полевата артилерия и лидери, изпълнени с войнски дух, оптимално обучени, организирани и екипирани, за да изпълним задачите си. Въпреки че виждането ни за реализиране на нашата мисия се е развило в определена посока през годините с това, да се обединяват съвместни и несмъртоносни средства, основната наша задача остава същата. А тя е да поддържаме сухопътните войски и командирите на съвместните сили с огън от артилерията, реактивните и ракетни системи и да координираме и интегрираме тяхната съвместна огнева поддръжка с използване на смъртоносни и несмъртоносни средства при водене на пълния спектър от военни операции. Нашите изявени командири и войници от полева артилерия днес изпълняват тази задача в Афганистан и Ирак.

Своевременност и точност на полевата артилерия. В сферата на бойните операции се справяме превъзходно, като правим важни съществени подобрения в своевременността и точността. Или може би ни се дава възможност да правим това, което в нашия тренировъчен боен център не може да се реализира изцяло. Показахме способността си да бъдем точни. С управляемата олекотена високоточна реактивна система GLMRS-U и тактическата ракетна система на сухопътни войски ATACMS-U ние многократно показахме нашата превъзходна точност. Бойните ни другари от морската пехота нарекоха управляемата реактивна система GLMRS-U свой „70-километров снайпер“. Впечатлен съм също така от точността на артилерийските ни системи, а високоточният боеприпас „Екскалибур“ и устройството за прецизно управление ще ни осигурят още по-голяма точност. Трябва обаче да подчертая, че точността на поразяване, която постигаме с нашите боеприпаси, съответства на нивото на цялостната система на артилерията ни и на съответните подсистеми. Необходимо е да провеждаме правилен процес на целеразпределение, което става с помощта на новите технологии, като софтуера на комплекта за високоточни удари на Силите за специални операции, за да използваме ефективно високоточните боеприпаси.

Трябва да продължим да се стремим към висока прецизност по отношение на всички изисквания за необходимата точност на огъня. Приложният софтуер за преден артилерийски наблюдател е едно от направленията, осигуряващи възможността за прецизност, от която нашите наблюдатели се нуждаят, и поразяване на целите с високоточни боеприпаси като GLMRS-U, „Екскалибур“ и ракетите и боеприпасите за директен огън на военновъздушните сили. Приложният софтуер за преден артилерийски наблюдател също разширява възможностите си, така

че всеки преносим компютър да може да го управлява. Този приложен софтуер ще има възможност да работи съвместно с бригадно тактическо командване на сила ХХІ и/или система за опознаване „свой-чужд“.

Несмъртоносни оръжия на полевата артилерия. Когато се сблъскаш с новите проблеми в областта на операциите, различни от война, артилеристите показват своите изключителни възможности. Както винаги досега сме го правили, ние поехме тези нови отговорности по координиране и интегриране използването на несмъртоносно оръжие. Артилеристите никога не се колебаят да координират всички средства, допълващи огневата поддръжка: електронна война, информационни операции, психологични операции и гражданско-военни операции. Не по един повод са ми казвали, че от артилеристите стават едни от най-добрите командири на изнесени оперативни бази. Докато всичките родове войски имат еднакъв брой офицери в аналогичните структури, ние определено сме с предимство пред тях по отношение на подготовката си и възможностите за кадрово развитие. По време на кариерата си артилеристите преминаваме през длъжности, които изискват от нас да интегрираме всички средства за огнева поддръжка в интерес на решението на общовойсковия командир. Ние, артилеристите, сме добри като екип и в това отношение лесно приспособяваме своите умения към всяка ситуация.

Организация на полевата артилерия. Днес артилерийските формирования са организирани по различен начин от преди. Ние реализираме най-голямата организационна промяна в нашия род войска от Втората световна война насам, като правим нашите артилерийски дивизиони щатни в бригадните тактически групи; като им осигуряваме възможности, които преди това са били присъщи на ниво дивизия, например възможността сами да добиват метеорологични данни. Въпреки че организацията ни днес е различна, ние сме в състояние да осигурим своевременен и точен огън по решение на общовойсковия командир. Досега 18 артилерийски дивизиона от състава на формированията от т.нар. „активен компонент“ и 6 от сухопътния резерв на националната гвардия са реорганизирани в огневи артилерийски дивизиони.

Тази година още 19 артилерийски дивизиона от активния компонент и 23 дивизиона от сухопътния резерв от националната гвардия ще се трансформират в огневи артилерийски дивизиони. 75-а и 214-а артилерийска бригада във форт Сил, Оклахома, от активния компонент са второто и третото артилерийско съединение, които се реорганизируют в огневи бригади, а 142-ра артилерийска бригада в Арканзас от сухопътния резерв на националната гвардия се реорганизира в огнева бригада през септември. До края на 2008 година ще завършим процеса на трансформация в артилерийските формирования, превръщайки ги във формирования от модулен тип. Най-новата промяна, която сме извършили, е, че координаторът на огневата поддръжка на ниво дивизия е отново

със звание по щата полковник с шифър О6. Този опитен артилерист ще съветва, направлява и насочва обучението и подготовката на командирите на огневите дивизиони от състава на артилерията на дивизията, докато самите командири работят съвместно с командира на бригадната тактическа група. Най-новата вест е, че всички полковници от полевата артилерия ще могат да участват в конкурс за командири на бригадни тактически групи като общовойскови командири. Това ще се осъществи с решение на Военния съвет от 2008 г. Така ще се разширят възможностите на рода войска да реализира в кадрово отношение повече офицери със звание полковник и съответно възможностите ни повече офицери артилеристи да бъдат повишени в звание бригаден генерал.

Осигуряване на периметър на артилерийски патрул в гр. Оша, Тикрит, Ирак, април 2006 г. Може би най-голямото предизвикателство за артилерията на САЩ е необходимостта от изпълнение на неартилерийски задачи

Задачи на полевата артилерия. Може би най-голямото предизвикателство за нашия род войска е възможността да изпълняваме задачи, които не са присъщи за полевата артилерия. С всички тези задачи ние сме съумели да се справим. Нашите артилерийски формирования са изпълнявали в тренировъчните центрове задачи, присъщи на и общовойсковите батальони, и типични за оперативните сили. Били сме „пехотинци“, „военни полицаи“ и „превозвачи“, ръководили сме операции по възстановяване на зони на разрушения. Приемали сме всяка поставена задача, дори от най-високо йерархическо ниво, и след това сме се развърждали и изпълнявали тези мисии. Благодаря на всички артилеристи за отдадеността към нашата армия и за достойно изпълнените безброй поставени задачи. Всички те показаха, че полевата артилерия е достойна за нашата армия и народ. В същото време обаче трябва да внимаваме с това, че е необходимо да поддържаме професионализма си при

решаване на основната ни задача. В процеса на подготовка за изпълнение на неприсъщи за полевата артилерия задачи артилерийските формирования трябва да подхождат както всички други формирования от сухопътни войски, но също така трябва да се концентрират в поддържане на необходимото ниво на чисто артилерийската подготовка на войниците и подразделенията. Ако не бъдем внимателни, може да завършим с поколение войници от полева артилерия, които нямат нужния опит да осигурят огневата поддръжка на сухопътния командир. Трябва да поддържаме и усъвършенстваме основните артилерийски познания, за да запазим репутацията на нашия род войска.

Високоточни боеприпаси. Високоточните боеприпаси са от изключително значение за нас. Годишите на планиране и развитие най-после ни се „отплатиха“. Както казах в последната си статия, високоточните боеприпаси в артилерията са едно важно допълнение към високоточните боеприпаси на военновъздушните войски. Сега вече можем да кажем, че сухопътният командир има допълнителни възможности да избира - GLMRS-U и ATACMS-U.

Новата високоточна реактивна система за залпов огън GLMRS-U

В резултат на феноменалния успех на GLMRS-U те бързо се превърнаха във високоточното оръжие на театъра на военните действия. Когато са в действие „Екскалибур“, устройството за прецизно насочване PKG и бойната система на бъдещето NLOS-C, те дават на общовойсковия командир още по-голям огневи потенциал. Предизвикателствата ще продължат да ни съпътстват, докато променяме доктриналните схващания, както и тактиката, техниките и процедурите, за да използваме изцяло възможностите на оръжията на бойното поле. Това изисква да останем на високо ниво във всички тези области.

Програмата за разработка на високоточния боеприпас „Екскали-

бур” продължава да се развива с цел да се ускори използването му от артилеристите в бойна обстановка. През юли и август 2006 г. „Екскалибур” успешно порази целите по време на изпитателни стрелби с осколъчно-фугасна бойна част. Подготвяйки се за употребата му в бъдеще, ние усъвършенстваме техниките и процедурите и техническите изисквания и сме в процес на безопасното тестване, което е необходимо за окончателното въвеждане на снаряда в бойно използване. С „Екскалибур” е започната серия от тестове за безопасност, свързани с околната среда, които се извършват с цел да се установи как снарядаът се държи в условия на екстремални температури, голяма вибрация и интензивна стрелба. До сега всички тези тестове преминаха успешно. Уверени сме, че ще получим надеждни боеприпаси в близко бъдеще. Използван заедно с прибори за прецизно насочване, „Екскалибур” може да бъде още по-ефективен. Бъдещите оръдейни платформи ще са с повишена автоматизация и цифровизация. Гаубицата M777A2 е водеща за американската буксирна артилерия в тази област. Повече от 800 M119A2 обаче е предвидено да влязат в употреба до 2012 г. и те ще изискват някаква форма на цифровизация, за да се увеличи точността и възможността да се използват високоточни боеприпаси.

Артилерийската бойна система на бъдещето NLOS-C

Обучението във форт Сил. Докато Сноу хол и нашият артилерийски тренировъчен център във форт Сил изглеждат по един и същи начин на външен вид, училището ни във форт Сил претърпява някои основни промени. От организационна гледна точка 30-и полк все още включва в състава си три артилерийски дивизиона. Първи артилерийски дивизион, предназначен за обучение за офицери; артилерийски дивизион за индивидуално обучение на напреднали - първи артилерийски

дивизион от 78-а артилерийска бригада, и дивизион за огнева поддръжка и логистика. В близко бъдеще нашият тренировъчен център ще има три дивизиона за базова военна подготовка, дивизион за придобиване на военна специалност, дивизион за подготовка на оръдейни разчети и дивизион за осигуряване на учебния процес. Тренировъчният център продължава да обучава всички войници по 40 типови тактически задачи и 11 бойни упражнения и осигурява необходимата основа от тренировъчни умения за войници за начално обучение и за напреднали в областта на полевата артилерия, за да ги подготви за широк спектър от задачи, които могат да получат формиранията от полевата артилерия. Въпреки че продължаваме да изповядваме едни и същи основни принципи, ние се стремим да подобрим обучението. Започнали сме с курсове за обучение на офицери и курс за длъжностна квалификация на офицери със звание капитан от артилерията. Както се споменава подробно в броя на това списание от юли-август, ние бързо преустроихме този курс, като се възползваме обучаеми, завърнали се наскоро от реални бойни действия, за да се обнови обучението и подготовката се доближи максимално до това, което е необходимо за нашите артилеристи за изпълнение на поставените им задачи. Сега използваме този модел, за да преобразуваме целия процес на повишаване на квалификацията на офицерския ни състав и на курсовете за кандидат-офицери и сержанти артилеристи. Училището за сержанти от полевата артилерия промени около 75% от съдържанието на обучението си и ще завърши цялостния процес на обновление до края на тази година. Освен това планираме преместването на училището по противовъздушна отбрана от форт Блис, щата Тексас. Открихме виртуален огневи център за квалификация през януари 2006 г. и продължаваме да работим заедно с колегите от

Обучението на артилерийските офицери във форт Сил в курсове за длъжностна квалификация се извършва с използване на най-новите информационни технологии

противовъздушната отбрана за завършване на преустройването на базата и промените, свързани с прекратяването на някои ненужни дейности.

Сред най-забележителните промени в нашето училище е създаването на Дирекция за обединена съвместна интег-

А
П

рация през 2004 г. Още от своето създаване тя се занимава с определянето на основните изисквания при осъществяване на съвместно обучение и връзките между различните видове и родове войски и специалисти, свързано с огневата поддръжка и нейното съвместно осъществяване. Тя продължава да обучава и тренира нашите войници, моряци, пилоти, морски пехотинци и командири, за да се постигне оптимален ефект от прилагането на съвместна огнева поддръжка и да се работи за увеличаването на взаимното доверие при реализирането ѝ в бойни условия. Дирекцията сега води двуседмичен курс за наблюдатели за нуждите на съвместната огнева поддръжка. Обучението се провежда с цел

наблюдателите да могат да обслужват стрелбата на различните средства за огнева поддръжка, да извикват, коригират и контролират артилерийската огнева поддръжка, да осигуряват информация за целите при непосредствената авиационна поддръжка тип 2 и 3, при управление на авиационните ракети и боеприпаси в крайния участък на траекторията и осигуряване действието на самонасочващите се бойни елементи. По време на този двуседмичен курс ние обучаваме командирите за съвместни действия за придобиване на знания и умения, необходими за планиране, синхронизиране и изпълнение на съвместна огнева

Обучение на специалисти от различни видове и родове войски по планиране и координиране на съвместната огнева поддръжка

поддръжка със смъртоносни и несмъртоносни средства в интерес на командира на съвместните сили. Друга голяма промяна, която извършваме, е, че полевата артилерия сега официално се ангажира с воденето на информационните операции и електронната война. Сега ние сме “експертите” при водене на информационни операции на тактическо ниво и електронна война на оперативен ниво. Артилерийското училище продължава да анализира и да усъвършенства курса по водене на информационни операции на тактическо ниво. Триседмичният курс продължава да обучава офицери и сержанти по действие на елементите за информационни операции в щаба на бригада, полк и батальон. Възنامه-

ряваме да обучим приблизително 100 души през 2007 г., като започнем през ноември с група от 30 души. Това обучение ще осигури умения за прилагане на най-новите техники и процедури в информационните операции, необходими по-нататък за продължаване на обучението, съобразено с учебните планове и програми на Централното командване. Всеки обучаем ще получи практически знания за информационните операции на тактическо ниво, основните положения на информационните операции и поддържащите ги елементи, въвеждането на информационните операции в процеса на оперативно планиране и по-конкретно при вземане на решение и целеразпределение. И най-накрая, завършилите този курс ще могат да установяват, планират, въвеждат, наблюдават и преценяват информационните операции на ниво бригадна тактическа група, на ниво дивизия и в елемента по информационни операции в щаба на корпуса. Много важно допълнение към задачите на училището е един нов курс по електронна война. В него ще се обучават бъдещи офицери по електронната война. Те ще планират, интегрират, синхронизират и водят електронна война според възприетите командирски схеми на действие. През октомври 2006 г. започнахме да обучаваме личен състав на **Общите сили** във форт Сил за изпълнение на задачи за офицери по електронна война във формирования, които участват в глобалната война срещу тероризма, която сега се нарича Война срещу тероризма. Целта е тези хора да се обучат да съветват командирите по отношение на възможностите на средствата за електронна война и тяхното използване в сухопътните войски, в рамките на съвместни сили, междуправителствени институции и многонационални сили. Допълнително офицерите по електронна война ще могат да установяват, планират, интегрират, наблюдават и определят дейностите по електронната война при действията на бригадна тактическа група, дивизионни и корпусни щабни елементи за електронна война. Този осемседмичен курс е първата стъпка в новата насока за форт Сил, тъй като Командването на сухопътните войски даде указания относно приоритетите при водене на електронната атака като основен елемент на електронната война.

Лазерни целеуказатели. Нашите сензори се развиват тъй като се подобряват технологиите. Преди повече от 30 години беше поставена задачата да се осигури лазерна технология, необходима за нашите въоръжени сили. Първите лазерни прибори, разработени в началото на седемдесетте години с цел насочване на боеприпаси, такива като „Хелфайър” и „Копърхед”, бяха вредни за очите. За нуждите на нашата армия бе разработен комбиниран лазерен прибор далекомер-целеуказател G/VLLD, който използва мощен лазер, вреден за очите, обемист и доста тежък.

Нуждата от по-малки, безопасни за очите лазери и указатели доведе до разработването на документ с изисквания за лазерен далекомер-целеуказател за полевата артилерия LLDR и продължителното търсене

Приборът за директно въвеждане на информацията за преден артилерийски наблюдател PFED показва своите възможности при всякакви метеорологични условия

на по-леки, по-устойчиви и по-компактни лазери за нуждите на всички артилерийски подразделения. Бронетанковите войски разработиха усъвършенствана разузнавателна система с далеченобхват LRAS в първите години на новия век и ние я приехме с известна доработка като наш сензор, монтиран на специализираните артилерийски машини. Добавихме лазерния модул от LLDR и я нарекохме *сензорна система за огнева поддръжка*. Пасва перфектно в т.нар. „стратегия за тройния сензор” за осигуряване на адекватни възможности за разкриване на целите от войника - специалист по огнева поддръжка. Тази стратегията осигурява 13F електрооптични сензори, които се управляват ръчно, монтирани на тринога и на самоходна платформа.

Метеорологично осигуряване.

Появата на огневи средства, поразяващи на далечни разстояния, и необходимостта от метеорологични данни за района на целите доведоха до изготвяне на профил на атмосферата през октомври 1996, обусловено от залегалите в документите изисквания. Започнахме да използваме профили на атмосферата през 2006. Новата метеостанция използва мезоскален модел и софтуер, свързани с уеднаквена послеобработваща система за генериране на метеорологични съобщения при поискване. Мезоскалният модел приема данни за найгорния слой на атмосферата, доставени от радиосонда - балон, данни от приземни наблюдения, данни за релефа на местността, наблюдения на отделни региони и обширни времеви данни. Резултатът е метеорологично съобщение. Моделът обновява метеорологичните съобщения на всеки 30 мин. Метеостанцията определя метеорологични данни съобразно разположението на оръдията и целите на разстояние от 500 км. Също така метеостанцията може да работи в понижен метеорологичен измервателен системен режим (MMS), когато валидните данни от по-голямата скала ги няма. В момента 10 метеостанции осигуряват метеорологични данни за силите в операцията „Свобода за Ирак” (OIF). В близко бъдеще няма да зависим от летящи балони за произвеждане на метеорологични съобщения. Цената на балона ще стане незначителна, след като имаме достъп до двупосочни сигурни сателитни комуникации. Това, заедно с напредъка в софтуерната технология, ще подобри точността ни и ще ни даде възможност да продължаваме да посрещаме

изискванията на високоточните боеприпаси.

Радари. Моделът AN/TPQ-48, известен като лек противоминохвъргачен радар LCMR, дава възможност да се допълнят сегашните модели AN/TPQ-36 и AN/TPQ-37 „Файърфайндър“. AN/TPQ-48 е радар, който притежава сектор за разузнаване 360 градуса и е предназначен да открива огневи системи, стрелящи от закрити огневи позиции. Тази система ще помогне да се запълнят сензорните пропуски на радарите на по-

Основният радар на полевата артилерия на САЩ AN/TPQ-37

левата артилерия и изцяло да се поддържат нуждите на сегашните и бъдещи въоръжени сили. Първият LCMR радар, увеличение I, беше разработен за нуждите на командването на силите за специални операции SOCOM и има обseg на действие 5 километра с грешка от 100 метра при определяне местоположението на целта. Ние въведохме на въоръжение LCMR радар, модели 1 и 2. Увеличение II има сравнително по-груб хардуер, а за сметка на това по-добър софтуер. Радарът увеличение II е част от една подсистема за противодействие на реактивни, артилерийски и минохвъргачни системи C-RAM. В момента имаме сключен договор за още 150 AN/TPQ-48. С новата модификация увеличение III ще удвоим обхвата на радара до 10 км и ще увеличим точността до 50 метра грешка при определяне местоположението на целта. Също така имаме 13 AN/TPQ-48 съгласно договора за развитие и тестване. Увеличение III ще бъде въведен на въоръжение в бригадните тактически групи и в огневите бригади.

Командване и контрол. Системите за командване и контрол на огневата поддръжка обединяват върховите технологии в сегашните системи в момент, когато се стремим да реализираме мрежово-центрични командни способности. Подобренията са директно свързани с огневите подразделения на бойното поле. Например, автоматизираната система за командване и управление на полевата артилерия AFATDS има възможността да осигури избягване на сблъсък на ракети и боеприпаси с летателни апарати във въздушното пространство. Тя осигурява намаляване на времето, необходимо за изстрелване на управляемите реактивни и ракетни системи GMLRS-U и ATACMS-U, и минимизира

Преносим джобен терминал за командир на оръдие LWTFDS

ПРЕГЛЕД НА ЧУЖДЕСТРАННИЯ ПЕЧАТ

въздушното пространство, от което имат нужда ракетите и боеприпасите. В скоро време, през 2008 г., всички артилеристи ще могат да използват автоматизираната система за командване и управление на полевата артилерия AFATDS в среда Windows и преходът ѝ към отворена архитектура, където огневата информация ще е достъпна за всеки свързан с мрежата. Съвместната автоматизирана система за координиране на дълбоките операции JADOCS е програма, управлявана от всички изпълнители на съвместната огнева поддръжка. Освен подобрението на няколко от управляващите програми на конкретни тактически и огневи задачи, тя може да определя и съпътстващите при прилагане на сама-

та огнева поддръжка щети. Тази възможност вече се използва от централното командване CENTCOM. Новият тип унифициран оръдеен дисплей GDU-R вече е одобрен и ще замени стария тип GDU. Имаме и няколко уреда, които улесняват действията на леките средства за огнева поддръжка. Това са прибори с ръчно директно въвеждане на информацията за преден артилерийски наблюдател, като джобното устройство за предаване на светлинни наблюдения PFED и устройството „Кентавър“ за обслужване на център за управление на огъня FDC.

C-RAM. Нашият вероятен противник също се променя. САЩ и Коалиционните сили, които са развърнати днес на различни места по света, се сблъскват с асиметрична противникова заплаха, като използването на импровизирани взривни устройства и огън от закрити огневи позиции. Инициативата на сухопътните войски C-RAM представлява сложна система, която включва функционална методология за противодействие на тези заплахи, като се използват смъртоносни и несмъртоносни средства в проактивен и/или реактивен режим преди, по време на и след като реактивна, артилерийска или минохвъргачна система е изстреляла своя боеприпас. Развърнатата днес C-RAM представлява бойна мултифункционална система, която работи за спасяването на живота на нашите военнослужещи и дава на сухопътния командир повишено усещане за бойната ситуация и възможност за бърза реакция в различните условия. Тъй като TRADOC изисква C-RAM, Центърът за повишаване на квалификацията по огнева поддръжка ще продължава да

работи тясно с бойните формирования за усъвършенстване и подобряване на възможностите на C-RAM, с цел и в бъдеще въоръжените ни сили да ги използват.

Групировка на артилерията. Искам да завърша с най-важния въпрос в настоящия момент. Полевата артилерия изпълнява широка гама от задачи за сухопътните войски и върши перфектно своята работа. Много артилерийски формирования изпълняват нестандартни тактически задачи. И като резултат в известна степен това има негативен ефект върху нашите основни способности и за личния състав от полевата артилерия, и за формированията като цяло. Положително оценяваме помощта, която ни дадоха общовойсковите командири за адаптиране на артилерийските формирования в отговор на изискването, което тези нестандартни задачи поставят пред нашите лейтенанти, сержанти и формированията като цяло. Тази помощ представлява основата на плановете, които подготвяме за обучение на артилерийските формирования, които получават нестандартни тактически задачи. Артилерийското училище, заедно с Управлението по обучение и доктрини (DOTD), като водещо ще определи и предложи каква групировка на артилерията ни е необходима в съвременни условия и ще проектира механизми за подпомагане на полевите командири да обучат личния състав във възможно най-кратки срокове. Ние си поставихме за цел да отидем в артилерийските съединения и частите и чрез реализиране на процеса на създаване на Единна сухопътна сила (ARFORGEN) да определим конкретните нужди на артилерийските формирования и след това да окажем реална помощ. Сега във форт Сил се работи по установяване на механизъм за осигуряване на командирите с различни възможности за тренировъчен процес, адаптиран към нуждите на подразделенията им. Нашата цел е тези възможности да са големи, като варират от дистанционно обучение до обучение на структурирани тренировъчни групи, за да се подпомогне разделното обучение на войници, бойното сглобяване на секции, взводове и батареи за изпълнение на основните задачи на полевата артилерия. Явно е, че този план изисква ресурси – ресурси, за които трябва да се борим и които да сме в състояние да осигурим. Ние отчитаме факта, че на никой друг род войска не са поставени толкова трудни и разнородни задачи. За нас е ясно, че тези задачи са жизненоважни и че за тях се изискват умения, различни от необходимите при подготовката за основните ни цели. Полевата артилерия е извършила значителна дейност при изпълнение на многобройните и разнородни задачи. И за в бъдеще ние ще се стремим да изпълним всички поставени задачи, за да утвърдим завоюваните позиции на полевата артилерия. Артилерийските формирования, които се подготвят за специфични мисии и задачи, могат да разчитат на нас по отношение на своите нужди за пълноценно обучение. Процесът обаче е двустранен – ние имаме нужда от помощта на артилерийските командири, за да за-

вършим плана, да получим ресурсите за неговото изпълнение и да осигурим помощта на артилерийските формирования, получили специфични мисии и задачи. При по-обстоен преглед може да се види, че нашият род войска е преценила вярно и е извършила точно нужната промяна в организационната структура и в групировката на артилерията. Сега сме по-добре организирани да поддържаме операциите на сухопътните войски; подобряваме и адаптираме курсовете за обучение и методите за подготовка. Обновяваме оръжията си, гледайки към бъдещето. Нашата мисия и отдадеността ни да завършим това остава твърда. Основната цел на всичко, което правим, е да осигурим огневата поддръжка за поддържащия сухопътен компонент или общовойскови командири.

АРТИЛЕРИЯТА НА НОВИЯ ВЕК*

*На 19 ноември руските ракетчици и артилеристи отбелязват своя професионален празник. За техните проблеми и традиции, за ролята им в съвременния бой разказва началникът на ракетните войски и артилерията (РВ и А) на Въоръжените сили на Руската федерация **генерал-полковник Владимир ЗАРИЦКИ**. Той е роден на 15 юни 1948 г. в село Остапи, Лугински район на Житомирска област. Завършил е Одеското артилерийско училище „М. В. Фрунзе” и Военната артилерийска академия „М. И. Калинин”. Служил е като командир на взвод, батарея, дивизион, началник на щаба и командир на полк и дивизия, началник на Коломенското висше артилерийско командно училище, началник на ракетните войски и артилерията на военен окръг. На настоящата длъжност е от юли 2001 г. Кандидат е на военните науки.*

- Владимир Николаевич, наскоро министърът на отбраната на Руската федерация каза, че „врагът няма да дойде при нас, а ще прелети”. Родната любов към кампанийността ни заставя да се замислим: няма ли да се получи така, че да се залитне към развитие на военновъздушните сили и противовъздушната отбрана, а за традиционните войски, като артилерията, например, да се забрави?

- Мисля, че към тези думи не трябва да се отнасяме буквално. Министърът на отбраната обръща внимание на необходимостта от развитие на новите форми и методи на въоръжена борба, широко използване във военното дело на достиженията на науката и техниката. Всичко това в пълна степен се отнася и за нашия род войски. Трудът на ракет-

* Интервюто е препечатано от „Учительская газета, Военное образование” № 46 (10127) 14.11.2006 г., публикувано на адрес <http://www.ug.ru/issues/?action=topic&toid=4293>
Превод: „АП”

чиците и артилеристите се базира на фундаменталната подготовка, на първо място на математиката. За да попадне снарядът в целта, трябва да се отчетат много фактори и условия — и балистиката, и температурата, и вятърът, и дъждът, и снегът, и влажността. Освен това, нужно е да напомним, че Русия е голяма сухопътна държава, която е невъзможно да се защитава без мощни ракетни войски и артилерия. Макар и да казваме, че авиацията не зависи от климатичните условия, това съвсем не е така. А ето, че артилерията може да изпълнява задачи независимо от метеоусловията. Пък и огневите възможности на РВ и А са значително по-големи, от тези на авиацията.

- Каква е съвременната структура на ракетните войски и артилерията на Въоръжените сили на Русия?

- Днес ракетните войски и артилерията на Въоръжените сили на Русия включват ракетните войски и артилерията на Сухопътните войски, артилерията на Въздушнодесантните войски и бреговите войски на Военноморския флот. Освен това в непосредствено подчинение на началника на Ракетните войски и артилерията на Въоръжените сили на Руската федерация са над десет отделни части и организации. Сред тях са Михайловската военна артилерийска академия и Кадетският ракетноартилерийски корпус в Санкт-Петербург, три висши артилерийски командни училища в Коломна, Казан и Екатеринбург, а също и два учебни центъра за бойно използване и три регионални учебни центъра за подготовка на младши специалисти. За научно осигуряване на строителството и развитието на рода войска е собственият ни Артилерийски научноизследователски център. Ако трябва да говорим за бойното предназначение, то ракетните войски и артилерията са достатъчно широко представени във военните окръзи. Ще приведа прост пример: във всеки мотострелков полк на 12 мотострелкови и танкови роти се падат 10 артилерийски и противотанкови батареи.

- По мнението на редица военни експерти, в съвременните войни и въоръжени конфликти ролята на минохвъргачната и стволната артилерия ще намалява. Съгласен ли сте с такова твърдение?

- Аз се придържам към малко по-различно мнение. В наши дни в армиите на страните от НАТО, където по традиция основно място заема авиацията, се разглежда тенденцията към нарастване на значението на полевата артилерия в огневото поразяване, тя се увеличи от 20-30 до 40-45%. Този извод се потвърждава от анализа на разработените и реализирани програми за строителство на националните въоръжени сили на САЩ, ФРГ, Франция, Италия и Великобритания. Пък и ние на базата на нашия собствен опит се убедихме в това, че артилерията, както и досега, остава най-ефективното средство за огнева поддръжка на мотострелковите и въздушнодесантните подразделения. В потвърждение на това ще кажа, че средномесечното дялово участие на ракетните войски и арти-

лерията при изпълнение на огневите задачи в хода на контртерористичните операции достигаше до 70%. Това е обусловено от високата точност и ефективност на ударите и воденето на огъня, минималното време за реакция от момента на разкриване на обекта до неговото поразяване. Немаловажно е и това, че себестойността на изпълнение на идентични задачи от ракетните войски и артилерията в сравнение с другите средства за поразяване е по-ниска. Осен това ракетните войски и артилерия практически са единственото независимо от климатичните условия и времето през денонощието огнево средство. Затова можем да твърдим, че и в перспектива ракетните войски и артилерията ще играят решаваща роля в огневото поразяване на противника.

- В последно време военнополитическото ръководство на Русия нееднократно е заявявало, че ние сме готови да използваме ядрено оръжие в случай на заплаха за сигурността на нашата страна. Ясно е, че става дума, на първо място, за тактическото ядрено оръжие. Военните части, въоръжени с тях, се намират във Ваше подчинение. Ще сумеят ли те да изпълнят такава заповед?

- Решението за използване на ядрено оръжие взема политическото ръководство на страната. Ако такова бъде взето, то ние ще го изпълним. В наше време ядрените боеприпаси, ракетите с ядрени бойни глави се намират в специални хранилища, но в случай на необходимост те ще бъдат доставени в частите и заповедта ще бъде изпълнена.

- Какви са новите, най-съвременни видове въоръжение и военна техника, които са получили ракетните войски и артилерията в последните години?

- В последно време в интерес на ракетните войски и артилерията са разработени и приети на въоръжение редица нови и модернизирани образци ракетноартилерийско въоръжение. Основните от тях са модернизираният самоходни гаубици 152-мм 2С19-М1 и 2С3-М2, 122-мм 2С1. Тези артилерийски системи постъпват във войските в комплект с нови средства за разузнаване и управление. Към тях се отнасят модернизираният радиолокационен комплекс за разузнаване на огневи позиции (РЛК РОП) „Зоопарк-1”, модернизирания радиолокационна станция за разузнаване на земни движещи се цели СНАР-10М, комплексите за автоматизирано управление на огъня на самоходния артилерийски дивизион „Машина-М” и на реактивния артилерийски дивизион „Капустник-Б”. Тяхната поява осигурява сумарен прираст на реалните огневи възможности на ракетните войски и артилерията с 15-20 %. От 2005 г. войските бяха попълнени и с малогабаритни носими комплекти за автоматизирано управление на артилерийските и минохвъргачните батареи МКАУ-А, преносими радиолокационни станции (РЛС) за разузнаване на движещи се цели „Кредо-1М”. А от 2006 г. постъпи и нов

оперативно-тактически ракетен комплекс „Искандер-М”, самоходните противотанкови ракетни комплекси „Хризантема-С” и „Корнет”.

- Над какво се трудят в момента разработчиците на въоръжение и военна техника за ракетните войски и артилерията?

- Работи се в редица направления: усъвършенстване на земното артилерийско въоръжение и противодействие на противниковата противоракетна отбрана, модернизация на противотанковите средства и създаване на ново качество на системата на техническите средства за артилерийско разузнаване. Освен това голямо внимание се отделя на създаване на подсистема за управление на ракетните войски и артилерията в тактическото звено, на базов комплект от средства и система за топогеодезическо, метеорологическо и балистическо осигуряване на ракетните войски и артилерията, на технологически разработки на перспективно въоръжение и военна техника. В близките 5-10 години се планира да се проведе дълбока модернизация на редица образци артилерийско въоръжение и военна техника. Така например направеното за 122-мм реактивна система за залпов огън (РСЗО) „Торнадо-Г”, ще доведе до повишаване на бойната ѝ ефективност с 2,5-3 пъти в сравнение с РСЗО „Град”. А усъвършенстваната 300-мм РСЗО „Торнадо-С” по комплексен показател на бойна ефективност ще превъзхожда РСЗО „Смерч” 3-4 пъти.

- Как Вие лично станяхте артилерист? По семейна традиция може би? Вашият баща също ли е от този род войска?

- Не, моят баща, който вече е покойник, премина войната в пехотата. Роднински и други връзки с армията нямам. Но въпреки това исках да стана военен. Средно училище завърших с медал и постъпих в Одеското артилерийско училище. След неговото завършване започнах службата в мотострелкова част като помощник на началника на артилерията на полка. Мой наставник беше подполковник Радзиховски.

- Летецът вижда своето щастие в покоряването на небесата, подводничарят – на океанските дълбини. А в какво се изразява романтиката в службата на артилериста?

- По време на война командирът на стрелковия батальон не се чувства спокоен, когато до него няма артилерийски командир. Та нали докато артилерията не подави целите на противника, пехотата не помръдва от мястото си. А мръдне ли, без артилерия ще понесе големи загуби. Не случайно Владимир Висоцки изпя: «Молись богам войны — артилеристам». В наше време, когато всички армии преминават към безконтактна въоръжена борба, значението на нашия род войска ще нараства още повече. Необходимо е, без да се пристъпва към пряко съприкосновение с противника, да се унищожат неговите огневи средства, системата за управление на войските, другите най-важни обекти. Та нима няма романтика в това, че изпълнявайки тези задачи, спасяваш живота на своите бойни другари от армейския строй.

КРИТИКА И БИБЛИОГРАФИЯ

Драги читатели,

Излезе от печат книгата на издателство „ЕЪР ГРУП 2000” “Ракетните войски на България” с автор генерал Димитър Тодоров.

Пред нас е една книга, написана от сърце. Написана с много обич и тъга. С обич към най-мощния род войски в Българската армия и неговите строители и с най-кратка история.

Монографията “Ракетните войски на България” не е класическо академично историческо изследване, поради невъзможността да се използват предадените в архив, но необработени документи, които в по-голямата си част са с гриф за класифицирана информация. Част от документите и материалите, касаещи Ракетните войски, са унищожени. Това не намалява достоинства на предлаганата монография, напротив, повишава неимоверно нейната стойност като историческо изследване и фактология. В този смисъл тя би могла да бъде основен източник за дисертацията на не един докторант и полезно помагало за изследователите историци.

Монографията съдържа увод, предистория, седем глави, заключение и 12 приложения, с общ обем от 450 страници. Богато е илюстрирана със схеми, графици, циклограми, разнообразен снимков материал, списък на основния команден състав за периода 1961–2000 г. и хроника на бойните пускове. По-голямата част от описаните факти и събития се публикуват за първи път в публичното пространство.

Целта, която си поставя авторът в увода, е да се изследват и разкрият основните събития, периоди, решавани задачи и направления при създаването, организационното изграждане, развитието, подготовката и бойното използване на ракетните войски.

Обектът на изследването в монографията са ракетните войски, а предмет на изследването е историята на създаването, организационното развитие и подготовката им, както и структурите за тяхното управление.

В предисторията авторът проследява развитието на ракетната техника от Втората световна война до наши дни като основен носител на създаденото в края на войната ново мощно средство за масово унищожение – ядреното оръжие. Дадена е хронологията на разработване на ядрено оръжие в САЩ, СССР, Великобритания, Франция, Китай и Израел. Появата и развитието на ракетноядреното оръжие се разглежда като основен двигател за формирането и развитието на следвоенните стратегически доктрини на водещите във военно отношение страни и основните военнополитически блокове.

Анализирани са факторите, довели до създаването на военнополитическите блокове в условията на Студената война, и се обосновават причините и характерните особености, оказали влияние върху количеството и организационната структура на Ракетните войски в Българската народна армия, а именно:

- Република България е разположена на външната граница на Варшавския договор на югоизточния театър на военните действия и граничи с две държави членки на НАТО, на чиито територии се разполагат носители и ядрени боеприпаси;

- на територията на Република България няма разположени съветски войски;
- оценките за значението на Балканското стратегическо направление за Варшавския договор.

В края на предисторията са представени основни сведения за създадените военнополитически блокове и страните участнички в тях.

В първа глава “Развърщане на Ракетните войски” детайлно е проследен процесът по вземането на решение за създаване на Ракетни войски в състава на Сухопътните войски на Българската народна армия. Новият род войска поставя за решаване редица непознати дотогава проблеми. Авторът подробно и в хронологична последователност представя възникващите проблеми и приетата методология за тяхното решаване при създаването на нови за Българската народна армия организационни структури – ракетни бригади, ракетни дивизии, отделни ракетни дивизии, подвижни ракетнотехнически бази, отделния ракетнопарков дивизион, органи за съхранение на специалните ракетни горива, изграждане на структури за планиране и ръководство на подготовката, на бойното използване и управлението на Ракетните войски към съществуващите щабове.

Специално внимание е отделено на подготовката на личния състав за Ракетните войски, както в съветски училища и академии, така и в Учебния ракетен център – Самоков, Висшето народно военно артилерийско училище в Шумен и Военна академия “Г. С. Раковски”.

За първи път в публичното пространство е показана организационно-щатната структура на ракетните съединения и части при тяхното формиране и развитие. Последователно е проследено развърщането на четирите ракетни бригади и тринадесетте отделни ракетни дивизии, на подвижните ракетнотехнически бази и отделния ракетнопарков дивизион. Направен е анализ на възникващите проблеми и трудности при организационното развърщане и са посочени използваните методи за тяхното преодоляване. В този смисъл изложеното в първата глава на монографията надхвърля историческата си стойност. То успешно може да бъде използвано като методология при създаването на нов род войски и тяхното организационно-щатно изграждане.

Във втора глава “Бойна подготовка и бойно използване на Ракетните войски” е направен подробен анализ на основните документи, касаещи планирането на бойната подготовка и бойната готовност на Ракетните войски – годишни, по периоди на подготовката, месечни, седмични и тематични.

Специално внимание е отделено на методическата подготовка на офицерите и сержантите, на показните инструкторско-методически занятия – съвместни и разделни, както и на методиката по изучаването на постъпващото ново въоръжение и техника.

Подробно се разглежда подготовката на щабовете и подразделенията. За първи път се публикуват данни за щатните и нещатни контролни групи. Показана е организационно-щатната структура, подчинеността през различните периоди на развитие, функциите и решаваните задачи.

Значително място е отделено на изграждането на стройна система за подготовка на кадри за Ракетните войски и органите на служба „Артилерийско въоръжение“. Проследено е развитието на военнообразователната система – Висшето народно военно артилерийско училище в Шумен и Военна академия „Г. С. Раковски“, формирането на нови катедри и специалности за осигуряване на възникналите потребности от подготвени и висококвалифицирани кадри.

Основен въпрос за подготовката на Ракетните войски е организацията и провеждането на тактически учения с бойни пускове. Специално място в монографията е отделено на полигона на Съветската армия „Капустин Яр“ и Площадка 71, използвани за бойни пускове от оперативно-тактическите комплекси. За пръв път се публикуват подробни данни за подготовката и провеждането на единствения в историята групов пуск от ракетни войски с оперативно-тактическо назначение на територията на България.

Направен е обстоен анализ на възникналите трудности от организационен и технически характер, скъпо струващото изграждане на специализиран полигон на българска територия и е доказана необходимостта от използването на Учебния център „Капустин Яр“.

Трета глава е озаглавена „Боеен ред и готовност на Ракетните войски“. Седемдесет и седем страници от монографията са посветени на бойните редове и видовете готовности на ракетните войски. Текстът е илюстриран с подходящи схеми, показващи фортификационното оборудване и разположението на подразделенията, бойната и спомагателна техника в позиционните райони. Подробно са описани степените на готовност на ракетите, на бойните глави и на ракетните подразделения, както и съдържанието на задачите по нанасяне на единични и групови удари.

Значително място е отделено на видовете осигуряване, тактическите действия на подразделенията и управлението на ракетните удари. Показано е привеждането на ракетните войски в различните степени на бойна готовност – „постоянна“, „повишена“, „военна опасност“ и „пълна“.

В края на тази глава, но не на последно място по значение, е направен анализ на автоматизацията на управлението на бойната подготовка и бойните действия на ракетните войски. Посочени са достиженията на българските офицери от тези войски, като не са спестени слабостите както от техническо, така и от субективно естество.

А
П

Четвърта и пета глава от труда - "Нови задачи, нови трудности" и "Ядрено поразяване на противника", са посветени на настъпилите през втората половина на 70-те години значителни изменения в доктриналните схващания за започването и воденето на войната. Отчита се, че преминаването към използване на ядрено оръжие в различни мащаби и варианти може да се осъществи на всеки един етап на първата или следващите операции. Разкрити са функциите и задачите на новосформираното Фронтово управление, на Групата за ядрено планиране и настъпилите промени в управлението на Ракетните войски на фронта. Дефинирани са задачите на ядреното поразяване от ракетните войски и авиацията и е даден примерен график за подготовка и нанасяне на първия ядрен удар на фронта в два пускателни ракетните войски. Подробно са описани редът и начинът на получаването на бойни глави с ядрено снаряжение, съхранявани на територията на СССР, и дейността на специализираните ракетнотехнически поделения – сборъчни бригади от Съветската армия.

Анализирани са проблемите в строителството на Ракетните войски, касаещи системата за управление, подбора на кадри, слабости в подготовката на част от подразделенията и спазването на мерките за скритост при подготовката за нанасяне на ядрени удари.

Шеста глава на монографията - "Противотанкови управляеми ракети", е посветена на най-малкия клас ракети, постъпили на въоръжение в Българската армия – противотанковите управляеми ракетни комплекси. Направен е сравнителен анализ на оръдейните противотанкови системи и противотанковите ракетни комплекси и е обоснован изборът за пълна или частична замяна на оръдейните системи в противотанковите подразделения и части. Хронологично е показано превъоръжаването с различни системи противотанкови ракети и организацията на обучението на личния състав.

В последната глава на монографията - "Размисли за ликвидирането на Ракетните войски на България", авторът проследява събитията, довели до разпадането на Варшавския договор. Отпада задачата за участие на ракетните войски в първия ядрен удар. Унищожени са кодовоблокировъчните устройства на пусковите установки и преходните отсеци за ракетния комплекс 9K714 "Ока". Описани са положените усилия за снабдяването на оперативно-тактическите комплекси с бойни глави с конвенционално снаряжение – фугасни, кумулативни и касетъчни.

По-нататък в хронологичен ред са подредени събитията от оказания върху България натиск за снемането от въоръжение и унищожаването на ракетните комплекси 9K714 "Ока" - SS-23, 9K72 „Скъд Б" и 9K52 „Фрог 7", наличните ракети и бойни глави. В тази глава материалът се базира основно на публикувани в медиите съобщения и коментари. В резултат на анализа на взетите решения и последвалите събития,

касаещи не само Ракетните войски, а Българската армия като цяло, авторът стига до извода, че Българската армия не е в състояние да изпълнява в пълен обем конституционно определените ѝ функции по гарантиране на суверенитета и териториалната цялост на страната.

Значително място във всички глави на монографията е отделено на основните действащи лица – генерали и офицери, строители на Ракетните войски, командващи, командири, началници, изпълнители и съветници.

Публикуваните в книгата факти и направените анализи допринасят съществено за разбирането и изясняването на противоречивите и предизвикващи значителни спорове въпроси по реформирането на Българската армия, които имат отражение върху цялото общество.

Авторът на труда генерал-лейтенант Димитър Желев Тодоров е един от първостроителите и дългогодишен командващ на Ракетните войски и артилерията. Самият той сочи като основа за написването на монографията личния си опит и спомени, срещите и разговорите с редица генерали и офицери – строители на Българската народна армия и Ракетните войски.

Избраното заглавие напълно съответства на съдържанието на книгата.

В книгописа са дадени използваните 52 литературни източника. Същите са използвани коректно от автора и източниците на използваните в текста цитати са посочени под черта.

В представения труд съществуват и някои пропуски. Това се дължи на невъзможността да се използват по различни причини оригиналните материали и документи, касаещи ракетните войски. Има и незначителни грешки от редакционен характер. Посочените пропуски нямат съществено значение и в никаква степен не намаляват стойността на монографията. Убеден съм, че тя ще има достойно място във всяка лична, ведомствена или обществена библиотека.

О.р. полк. доц. д-р Стоян И. Стоянов